

Eesti Kunstiakadeemia

Kunstikultuuri teaduskond

Muinsuskaitse ja restaureerimise osakond

III kursus

Kaarel Truu

Tallinna liitsihi ülemise tuletorni kompleksi ajalugu ja tulevik

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Anneli Randla

Tallinn 2009

Sisukord

Sissejuhatus	3
Historiograafia ja allikad	5
Ajalooline ülevaade	7
Tuletornid Eesti alal	7
Tallinna tuled.....	8
Hooviplaani kujunemine	13
Olemasolev olukord.....	20
Linnaehituslik situatsioon	20
Majakalinnaku hoonete vajalikkus mälestise seisukohalt	21
Mälestise ja kogu kompleksi vaadeldavus	22
Olemasolev olukord hoonete kaupa	26
Tulevikuväljavaated.....	33
Ajalooliste hoonete säilitamise vajalikkusest.....	34
Elamu	35
Kontor	35
Vanade hoonete lammutamine ja uute rajamine	36
Faroloogia ja tuletorniturism	37
Lasnamäe muuseum.....	39
Muud linnaga seotud avalikud funktsioonid.....	40
Muinsuskaitse eritingimused ja kaitsevööndi muutmise ettepanek.....	41
Kokkuvõte	49
Summary.....	51
Kasutatud materjalid	54
Illustratsioonid	56
Lisad.....	64

Sissejuhatus

Käesolev töö käsitleb Tallinna liitsihi ülemist tuletorni ehk lõunatuletorni ja seda ümbritsevat abihoonete kompleksi aadressil Pae tn 16. Majaka koordinaadid on järgmised: Lat 59°25.674' Lon 24°48.337'. Tuleruumi kõrgus maapinnast on 40m ja merepinnast 80m. Majakas on kantud kultuurimälestiste riiklikku registrisse (mälestise registrinumber 8791).

Käesolev töö annab ülevaate majakakompleksi ajaloost ja seal valitsevast olukorrast ning analüüsib võimalikke tulevikuperspektiive. Töö koostamisel on materjali hankimiseks külastatud Tallinna Linnamuuseumi fotokogu, Filmiarhiivi, Eesti Meremuuseumi, Muinsuskaitseameti Arhiivi ja Eesti Riigiarhiivi, kasutatud on ka Veeteede Ameti arhiivi. Lisaks on konsulteeritud majakate ajaloo huviliste Jaan Vali ja Peeter Peetsaluga.

Meresõidu ajaloo algusaastatest alates on lisaks looduslikele teetähistele – suurtele kividele, puudele, mägedele, metsatukkadele – kasutatud ka kaldal ja madalas vees asuvaid inimese tehtud meremärke lihtsustamaks laevade juhtimist ja tagamaks meresõidu ohutust. Kahtlemata silmapaistvaimad ja ka arhitektuuriliselt huvipakkuvad meremärgid on majakad. Tallinnas on selliseid lausa kaks.

1806. aastal rajati Tallinna esimene tuletorn. 1835. aastal rajati esimesest majakast 1,1km lõuna poole teine. Praeguseks on tuletorni ümber kasvanud linn ning urbanistlikus keskkonnas mõjub majakas küllaltki kurioosselt. Majakat ümbritsevad abihooned annavad tornile aga konteksti ja moodustavad omamoodi puhvri 1970. aastate masselamuarhitektuurilt 19. sajandi tuletornile.

Hoolimata tõsiasiast, et tuletornide ja muude meremärkide kõrvale on ilmunud kaasaegsemad navigatsioonivahendid on ajaloolised majakad tänapäevalgi töös. Meremärgid ei konkureeri kajaloodide ja GPS seadmetega, vaid on merel liikujale abiks ka siis, kui muid süsteeme on tabanud rike.

Tuletorne ümbritsevad sageli majanduskompleksid arvukate abihoonetega, ent tänapäeval, kui majakate tööd juhib automaatika, puudub otsene vajadus nii tornivahtide kui abihoonete järele. Teatud juhtudel ilmneb nende olulisus aga just linnaehituslike või muinsuskaitse ülesannete juures.

Tallinna ülemise tuletorni juures on näha sisuliselt kogu tuletornilinnaku genees – säilinud on 1851. aastal puitmajaka kõrvale ehitatud majakavahi elamu, 1896. aastal valminud kivist

tuletorn ning selle juurde hiljem kerkinud hooned. Ühtlasi on seal aimatavad ka võimalikud tulevikustsenaariumid: tuletorn on restaureeritud, puhas ja korras; masinistide majas elab kirev seltskond, kes seal oma võimaluste ja vajaduste piires toimetab; majakavahi elamu on aeg-ajalt asustatud asotsiaalide poolt; atsetüleengaasi vabrik on varemeis.

Aja- ja kultuurilooliselt huvitava hooneterühma säilivust silmas pidades on esmatähtis selle mõistlik kasutamine. Mitmed kompleksi kuuluvad ehitised, mis praegu tühjalt seisavad, sobivad täitma oma esialgseid funktsioone – olema kasutusel töö- või eluruumidena. Samas leidub hooneid, mida juba kehva ehituskvaliteedi tõttu edaspidi kasutada ei saa.

Töö eesmärgiks on kaardistada ühe tuletornilinnaku kui terviku olukorda ning otsida võimalusi selle edasiseks arendamiseks ja kasutamiseks kaasaegse linna tingimustes.

Avaldan tänu inimestele, kes aitasid kaasa käesoleva töö valmimisele. Ego Riener, Peeter Peetsalu ja Mati End Veeteede Ametist jagasid lahkelt erinevat infot ning korraldasid sissepääsu tuletorni ja selle kõrvalhoonetesse. Jaan Vali aitas autorit allikmaterjalide leidmisel ja tuletornide ajaloo tundma õppimise juures. Suur aitäh ka Oliver Orrole, tänu kellele antud teema käsitlemine üldse ette võeti ning kelle abita käesolev töö mitmeski aspektis vaesem oleks. Aitäh.

Historiograafia ja allikad

Üks esimesi ja olulisemaid ülesandeid käesoleva töö juures on majakalinnaku ehitiste dateerimine. Vajalikku ajaloolist informatsiooni võib saada arhiivide ja muuseumide kogudest. Käesoleva töö kirjutamise raames on külastatud Filmiarhiivi, Muinsuskaitseameti arhiivi, Eesti Riigiarhiivi, Tallinna Linnamuuseumi ja Eesti Meremuuseumi ning tutvunud Veeteede ameti arhiiviga.

Vestluses Peeter Peetsaluga, kes on Veeteede Ameti vanemkartograafiaspetsialist ja majakahuviline, ning raamatu „Eesti majakamaailm“¹ autor, selgus, et praktiliselt kõik Eestis asuvaid tuletorne puudutavad dokumendid viidi 1994. aastal Venemaale. Lahkuvad Vene sõjaväelased olvat Peterburi Mereväearhiividesse viinud pea kogu dokumentatsiooni. Ligipääs neile arhiividele on keeruline. Sama kinnitas ka Muinsuskaitseameti arhitektuurimälestiste peainspektor Jaan Vali, kes oma raamatu kirjutamiseks andmeid kogudes on mainitud arhiive külastanud.

Veeteede Ameti arhiivis on iga majakalinnaku hoone kohta kaust koos ülesmõõtmisjoonistega. Sinna on sageli märgitud ka hoone ehitusaeg ja olulisemad remonttööd ajavahemikus 1950 kuni 1980. Nendes dokumentides mainitavad ehitusaastad ei ole mitmel puhul tõesed.

Eesti Riigiarhiivi kogudes on majakalinnaku hoonete ülesmõõtmisjoonised 1930. aastatest, mitmeid elektrisüsteemide ja konstruktsioonisõlmede jooniseid ning majakalinnaku aluse maatüki mõõtmist ja kuuluvust puudutavad dokumendid. Samuti 1920. aasta oktoobrist pärit Mereasjanduse Peavalitsuse Juhataja kiri Palganormeerimise komisjoni esimehele. Kirjas on palutud ühe ajutise töötaja palkamiseks tuleorni teenija kohale sama aasta novembrist kuni 1921. aasta aprillini. Kirjas on tsiteeritud Tallinna tuleorni ülevaataja ettekannet: „Leian, et lõuna tuleorni, kus ainult kaks teenijat on, talve ajal tingimata kolm teenijat olema peaksivad.“

¹ Peetsalu, Peeter. Eesti majakamaailm. Tallinn: Olion. 2006.

Muinsuskaitseameti arhiivis on 1999. aastast pärit OÜ H. Uuetalu eritingimused² ja välisviimistluse pass³ ning AS GT Projekti samal aastal koostatud Tallinna lõuna-tuletorni remondi- ja restaureerimisprojekt⁴.

Projektdokumentatsiooni seisukohalt osutus eriti rikkalikuks Eesti Meremuuseumi kogu. Selgus, et seal leidub erinevaid lõunatuletorni puudutavaid dokumente alates 1851. aastast. Ajavahemikust 1851 kuni 1904 pärineb kokku 11 projekti või plaani.

Tuletorni projekti autor on praegu teadmata. Meremuuseumis oleval 1893. aasta ehitusprojekti koopial on selle õigsust kinnitavate ametimeeste allkirjad – insener alampolkovnik Sergienko, insener kindralmajor Tšikaljov, insener alampolkovnik Upton, Balti mere majakate ja lootside direktor kontradmiral Vilken, insener kapten I. Timošuk. Samas kogus olev majaka eskiisjoonis⁵ on dateerimata ja allkirjad sellel on veel identifitseerimata. Projekti ühe kindla autori otsimine ei pruugi olla otstarbekas, kuna arvatavasti valmisid projektid asutusesisese ühistööna Majakaehituse töökojas.

Fotomaterjali Tallinna ülemise tuletorni kohta näib leiduvat küllaltki tagasihoidlikult. Robert Nermani raamatus „Lasnamäe ajalugu“ olev foto nr 58 kujutab ülemist tuletorni. Foto võib dateerida ajavahemikku 1918 – 1951. Arvatavasti on pilt tehtud ikkagi enne 1940. aastat. Pilt ei saa olla varasem kui 1918 – varem ei olnud tuletorn must-valgeks värvitud. 1951. aastal ehitati krundi serva, pildil viiluga vaataja poole oleva paeseintega maja kõrvale veel üks elamu, seda pildil ei ole. Foto nr 58 on ainuke, mis puudub mainitud raamatu taga olevast fotode registrist. Pilt võib kuuluda R. Nermani erakogusse (vt Lisa 1).

Varasem teadaolev foto majakalinnakust asub Eesti Meremuuseumis. Nimetatud pildil⁶ on lisaks – veel punast värvi – tuletornile näha ka saun, elamu ja kelder. Mainitud foto võib dateerida ajavahemikku 1896 kuni 1899. Tallinna lõunatuletorn valmis 1896. aastal, seega ei saa pilt olla varasem. 1900. aastal ehitati tuletorni kõrvale generaatorihoone ja umbes samal ajal ka elamu ja atsetüleengaasi ladu⁷. Viimati nimetatud hooneid pildil ei ole, järelikult peab see olema tehtud enne sajandivahetust (vt Lisa 2).

² Muinsuskaitseameti arhiiv (MKA) A-5190 Tallinna lõuna-tuletorni arhitektuuriajaloolised eritingimused, OÜ H. Uuetalu (1999).

³ MKA FP-671 Tallinna lõunatuletorni välisviimistluse pass, OÜ H. Uuetalu (1999).

⁴ MKA P-12383 Tallinna lõuna-tuletorni remondi- ja restaureerimisprojekt, AS GT Projekt, Tallinn 1999

⁵ Eesti meremuuseumi arhiiv (MM) 734:2 Tallinna lõunatuletorni eskiisjoonis.

⁶ Eesti meremuuseumi fotokogu (MMF) 216:60 Foto majakalinnakust.

⁷ Aleksejev, Igor. Eesti tuletornid. Tallinn: Prisma print, 2003, lk 53.

Ajalooline ülevaade

Merel liikudes õige tee leidmiseks on meresõidu algusaegadest peale kasutatud erinevaid looduslikke ja inimese tehtud märke. Õige kursi saab valida nii tuttava mäetipu, metsatuka kui kirikutorni järgi. Kui meresõidust saab oluline majanduse ja elutegevuse oluline osa tekib vajadus täpsemate ja paremini märgatavate abivahendite järgi.

Esimesteks valgusmärkideks olid rannale tehtud lõkked, 283. aastal e.m.a. valmis aga üks seitsmest muistsest maailmaimest – Pharose saarele ehitati Aleksandria tuletorn. Pharose saare järgi hakati nimetama tuletorne mitmel pool maailmas: prantsuse keeles *phare*, itaalia ja hispaania keeles *faro*.

Tuletornid Eesti alal

Eesti ala esimeseks tuletorniks sai Kõpu. Massiivne kivist ehitis valmis arvatavasti 1520. aastatel. Valgust andis torni tipus paekivist platvormil põlev lõke. Tuli põles aastas 6 kuud, selle ajaga põletati ära 1000 sülda puid⁸. Kõpu tuletorn on korduvalt ümber ehitatud ja oma praeguse kuju saanud 1845. aastal⁹. Tsaari-Venemaal tekkis vajadus majakate järele alles 18. sajandi alguses kui Peeter I hakkas looma laevastikku. Majakaid ehitati ka Tallinna lähedusse: 1718. ja 1719. aastatel rajati Keri, Suurupi, Naissaare, Pakri ja Osmussaare majakad. Esialgu olid need lihtsalt kivitulbad, mille otsa oli võimalik tuld teha.¹⁰

Pärast Peeter I surma pöörati Soome lahe tuletornivõrgustikule järjest vähem tähelepanu. Majakad olid sageli hooldamata ja alafinantseeritud. Olukord muutus Aleksander I trooniletulekuga 1801. aastal. Uus tsaar käskis muuhulgas korda seada ka Tallinna sadama ja siinsed meremärgid.

Oluliseks persooniks kujunes sel perioodil Leonti Spafarjev – mereväes karjääri teinud mees, kes määrati 1803. aastal Soome

Leonti Spafarjev

⁸ Luige, Armas. Eesti tuletornid. Tallinn: Eesti raamat, 1974, lk 13..

⁹ Samas, lk 14.

¹⁰ Samas, lk 23.

lahe tuletornide ülemaks. Seda ametit pidas ta järjest 35 aastat. Veel jõudis ta 1825.–1837. aastani olla Tallinna (Reveli) sõjasadama komandör¹¹. Tema käsul ja juhtimisel parandati, täiustati ja rajati mitmeid tuletorne Soomes ja Eestis, võeti kasutusele 1823. aastal Prantsusmaal A. Fresneli leiutatud dioptrilised valgustamisseadmed valmistades neist Peterburis koopiaid. Pärast ülienergilise Spafarjevi pensionile minekut Venemaa tuletornivõrgustiku arengu hoog rauges.¹²

Tallinna tuled

1805. aastal koostas Leonti Spafarjev eelarved mitme uue tuletorni ehitamiseks. Nende hulgas oli ka Tallinna Lasnamäele rajatav torn. Samas otsustas ta ka, et kõik maismaatuletornid tuleb valgustada hõbetatud reflektoritega lampidega ja tuleb ehitada ajakohased tulelaevad ning neil hakata kasutama vahaküünlaid.¹³

1806. aastal rajati Tallinna, Kadrioru lossikompleksi lähedusse Lasnamäele esimene tuletorn. See valgustas Tallinna lahes kitsast sektorit, milles püüdis möödusid laevad madalikest ja jõudsid turvaliselt sadamasse.

Peagi selgus, et ühest tuletornist ei piisa Tallinna lähel ohutu liiklemise tagamiseks. Tule valgussektorist oli kerge väljuda ja selle abil oli raske kurssi hoida. Põhiliseks ohuallikaks oli Tallinna (või Naissaare) madal. Linna kaupmeestelt tuli ettepanekuid rajada uus tuletorn sellesama salakari peale, ent erinevatel põhjustel otsustas Soome lahe tuletornide ülem ja Tallinna sõjasadama komandör Leonti Spafarjev rajada uue majaka samuti Lasnamäele, 1,1km kaugusele esimesest tuletornist. Kaks tuletorni moodustasid liitsihi, mille abil oli lihtsam turvaliselt maale jõuda.

Uus tuletorn valmis 1835. aastal. See oli kaheksatahuline tüvipüramiidjas puitsõrestiktorn. Selle kõrgus oli 35m ja selle põhjapoolsed tahud olid värvitud punase-valgetriibuliseks, lõunapoolsed mustaks, katus oli roheline¹⁴. Tornis kasutati valgusallikana seitset reflektoritega õlilampi. Nagu selgub 1879. aasta Vene Impeeriumi majakate ja

¹¹ История гидрографической службы русского флота, Санкт Петербург, 1997, lk 312 – 313.

¹² Luige, A. 1974, lk 38.

¹³ Samas, lk 34–35.

¹⁴ Aleksejev, Igor. 2003, lk 103.

navigatsioonimärkide nimekirjast, kuulus tuletorni juurde ka üks kivist elumaja ja puust ait.¹⁵ Seda kinnitab ka Eesti Meremuuseumi kogus olev 1875. aasta asendiplaan¹⁶. Piklik planguga ümbritsetud krunt oli umbes poole väiksem kui see on tänapäeval (Vt Lisa 3).

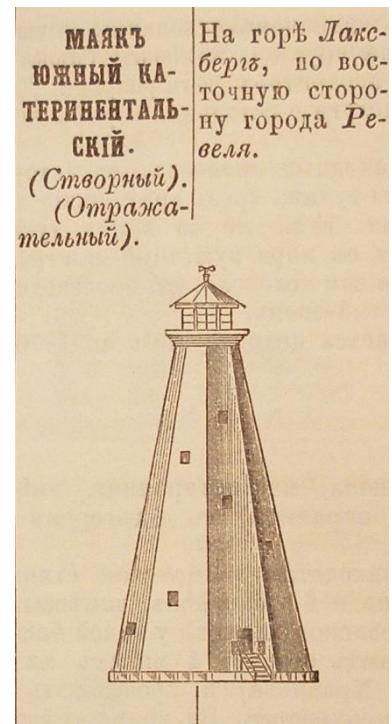
Krundi loodenurgas asus 1851. aastal ehitatud hoone, mis seisab seal tänaseni (Vt Lisa 4). Krundi teises otsas asus puust ait, mis ei ole tänaseni säilinud. Kaheksatahuline puitmajakas paiknes krundi idapoolses osas. Kaev asus tollase krundi piiridest väljaspool. Kaev näib olevat asunud samal kohal tänapäevani.

1890. aastate alguseks olid puitmajaka konstruktsioonid mädad ja pehkinud ning 1894. aastal alustati uue paekivist tuletorni ehitamist.

Eesti Meremuuseumis on säilinud majaka eskiisjoonis¹⁷ (Vt Lisa 5) ja ehitusprojekti koopia 1893. aastast¹⁸.

Ehitustööd kestsid kaks aastat, torn valmis 1896. aasta suvel ning seisab samal kohal suuremate muutusteta tänaseni. 1893. aastal projekteeriti elamu lähedale kelder¹⁹ (Vt Lisa 6). 1894. aastaks oli see valmis ehitatud, nagu selgub vastava aasta asendiplaanilt²⁰ (Vt Lisa 7). Täpselt samasugune kelder ehitati ka Tallinna alumise majaka juurde (Vt Illustratsioonid 1 ja 2) ning üks selline kelder on ka Vilsandi tuletorni kompleksis (vt Illustratsioon 3).

1893. aasta generaalplaani²¹ (Vt Lisa 6) on kujutatud projekteerinud majaka vundament või põhiplaan kaheksanurkne. Edasistel projektidel sellist lahendust kasutatud ei ole, küll aga on taolisi näiteid muude sama perioodi tuletornide juures, näiteks 1889. aastal valminud Pakri

1835. aastal ehitatud kaheksatahuline tüvipüramiidjas puitmajakas. Pilt vene Impeeriumi majakate ja navigatsioonimärkide nimekirjast 1879.

¹⁵ Описание маяков, башен и других предостерегательных для мореплавателей знаков Российской Империи, составленное по 1-е июня 1879 года при Гидрографическом департаменте Морского Министерства, Санктпетербург, 1879 (Тип. Морского министерства).

¹⁶ MM 734:8 Tallinna lõunatuletorni 1875. aastast pärinev asendiplaan.

¹⁷ MM 734:10 Tallinna lõunatuletorni eskiisjoonis.

¹⁸ MM 734:1 Tallinna lõunatuletorni ehitusprojekti koopia 1893. aastast.

¹⁹ MM 734:5 Majakalinnaku 1893. aasta asendiplaan.

²⁰ MM 734:7 Majakalinnaku 1894. aasta asendiplaan.

²¹ MM 734:5

tuletorni baas on kaheksatahuline (Vt Illustratsioon 5). Tallinnas 1896. aastal valminud majaka sokkel (Vt Illustratsioon 6) sai aga punakast graniitkivist, mille sarnane on näiteks Tahkuna tuletorni vundament (ehitatud 1875) (Vt Illustratsioon 7).

1896. aastal valmis ja hakkas tööle uus kivituletorn. Vana torn demonteeriti ja selle materjali kasutati Abruka tuletorni ülevaatajamaja ehitamisel²² (Vt Illustratsioon 8). Samaks aastaks tehti juurdeehitus 1851. aastal valminud majakavahi elamule (Vt Lisa 8). Ristkülikukujulise põhipaaniga hoone põhja- ja lõunaküljel olid seni olnud puust hooneosad. Seda kinnitavad ka varasemad asendiplaanid, kus on kivist ja puidust hooneosad selgelt eristatud. Hoone põhjaküljel oli veranda ja lõunas tagumine väljapääs koos käimlaga. Puitkonstruktsioonide asemele ehitati kivist müürid ning hoone nurkadesse tehti dekoratiivne krohvist kvaaderdus. Sellisena on hoone väliskuju säilinud tänaseni. Lisaks valmisid samaks aastaks ka paekivist pesuköök ja kaevumaja.

1900. aasta paiku ehitati majakalinnakusse grupp üheilmelisi hooneid – elektrigeneraatorihoone, elamu ja atsetüleengaasi vabrik. Hooned ehitati järjest mõne aasta vältel. Kõigepealt generaatorihoone, seejärel elamu ja atsetüleengaasi vabrik. Hoonete müürid on paekivist ja tellisest, kusjuures kõigi hoonete puhul on kasutatud ühesugust dekoratiivset telliseladu. Elektrit toodeti majaka kõrval asuvas generaatorihoones. Generaatori hooldamiseks ja töös hoidmiseks oli tarvis masiniste, kelle elumaja ehitati aida kunagisele asukohale. 1904. aastaks olid kõik eelmainitud hooned valmis.²³

Robert Nerman kirjutab oma raamatus Lasnamäe ajalugu, et alates 1889. aastast tegutses tuletorni lähedal Nehatu Jooma ja Auta Elust Päästmise Selts. Meesalkohoolikute varjupaik, mille viieteistkümne aastase tegevuse tulemusel suutis karsket elu alustada vaid 15 joodikut neljasaja seitsmekümnest, kes varjupaiga nimekirjas olid olnud²⁴. Samas raamatus on

²² Aleksejev, Igor. Eesti tuletornid. Tallinn: GT Projekt, 2000, lk 103 – 104.

²³ MM 734-3 Majakalinnaku 1904. aasta asendiplaan.

²⁴ Nerman, Robert. Lasnamäe ajalugu. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1998, lk 92.

mainitud ka 1938. aasta oktoobris vastu võetud otsust rajada punase majaka ja Peterburi maantee vahele näituseplats⁴. See plaan jäi alanud sõja tõttu teostamata.

1902. aastal sai Tallinna ülemise tuletorni järgi nime Punane tänav.²⁵ Torn oli punast värvi valmimisest 1896. aastal kuni 1918. aastani, mil selle alaosa värviti valgeks ja ülemine kolmandik mustaks. Selline on ta tänapäevalgi. Sihvakas heleda alaosa torn on saanud rahvasuus tuntuks ka kui Lasnamäe siidsukk.²⁶

Eesti Vabariigi ajal ei toimunud krundil olulist ehitustegevust, vaid generaatorihoone kirdeotsa rajati kivist eeskojaga sissepääs, mis tänaseni säilinud ei ole. Sellest annab tunnistust projektdokumentatsioon, millel on näha hoone põhiplaani muutus; 1930. aasta ülesmõõtmisjoonise koopial²⁷ on hoone veel alguses mahus, 1938. aasta asendiplaanil²⁸ aga juba juurdeehitusega. Eesti Riigiarhiivis säilitatav „Tallinna lõuna tuletorni endise mootorihooone katuse projekt“²⁹ annab mõista ka muudest töödest sama hoone juures. Ümberehitusest annab mõista ka karniisi erinevus võrreldes teiste 1900 – 1902 ehitatud hoonetega (masinistide elamu ja atsetüleengaasi vabrik). Generaatorihoonel on lisaks punasest tellisest karniisiosale veel ka mingist hallist kivist dekoratiivse laoga riba. Mainitud projekt on küll deteerimata, ent kuna tekst sellel on vaid eestikeelne, on alust arvata, et ka katuse ümberehitus toimus ajavahemikul 1930 – 1938.

Hulgaliselt lisandus kompleksi uusi hooneid 20. sajandi teisel poolel. 1951. aastal rajati krundi Pae tänava äärsesse serva elamu (vt Lisa 19), ning 1958. aastaks olid valmis kõik hooned, mis seal tänagi seisavad. Enamik Nõukogude ajal ehitatud hoonetest on näotud silikaattellisest karbid, mida rajades on silmas peetud vaid kasutusväärtust. Atsetüleengaasi vabrikki sai silikaattellisest pealeehitise. Mainitud perioodi hoonetest tundub krundile sobivaim olevat historitsistliku ilmega 1951. aastal ehitatud elamu.

²⁵ Kivi, Aleksander. Tallinna tänavanimed. Tallinn: Valgus, 1972, lk 56.

²⁶ Peetsalu, Peeter. 2006, lk 59.

²⁷ Eesti Riigiarhiiv (ERA) F 1091 Tallinna Lasnamäe Lõuna tuletorni maa-ala arvestus ja plaanid, ehituste projektid (1937), n 1, s 451.

²⁸ MM, Tallinna ülemise tuletorni ülesmõõtmisjooniste koopiate kaust, Tallinna lõuna tuletorni maa-ala plaan 1938. aastast.

²⁹ ERA F 1091, n 1, s 1389.

1997. aastal võeti tuletorn kultuuriministri määrusega arhitektuurimälestisena muinsuskaitse alla, mälestise kaitsevööndiks määrati krunt. 2000. aastal restaureeriti tuletorn. J. Kilumetsa koostatud eritingimusi järgides.³⁰

Tuletornikompleksi ümbritsev piirkond on seni veel küllaltki lage. Peterburi maantee ja Pae tänava vahelisel alal valitseb majaka ees ja taga tühjus. Praegu oleks veel võimalik teostada ka 1938. aasta näituseväljaku idee, ent arvatavasti ei püsi selline olukord enam kaua – Peterburi maantee ja majaka vahelisel alal käib praegugi ehitustöö, valmivad büroohooned. Tuletornist põhjapoole jääb suur ja lage Lasnamäe paekarjääri maa-ala, mille keskel on umbes 8ha suurune järv. Sellele platsile on plaanis rajada hulk korterelamuid ja korrastada ülejäänud maa puhkealaks.

Vaade tuletorni rōdult põhjasuunas, näha on Pae gümnaasiumi hoone, paneel lamud ja Lasnamäe paekarjäär.

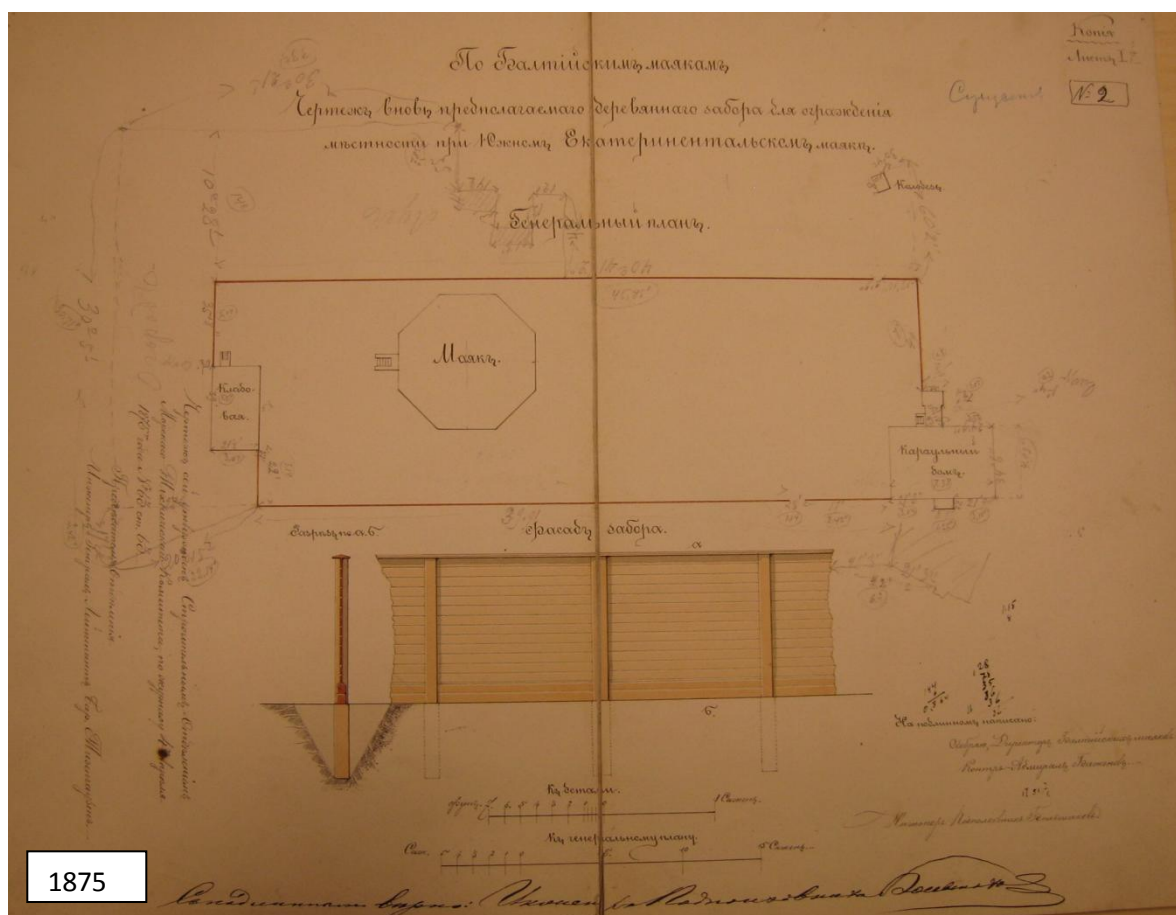
³⁰

MKA, A-5190.

Hooviplaani kujunemine

Hooviplaani muutuste analüüsimiseks annavad aluse ja allikad ajaloolised joonised ja asendipaanid ning ka hetkeolukord krundil. Hooviplaani muutused kaasnevad krundi piiride muutmise ja uute hoonete lisandumisega.

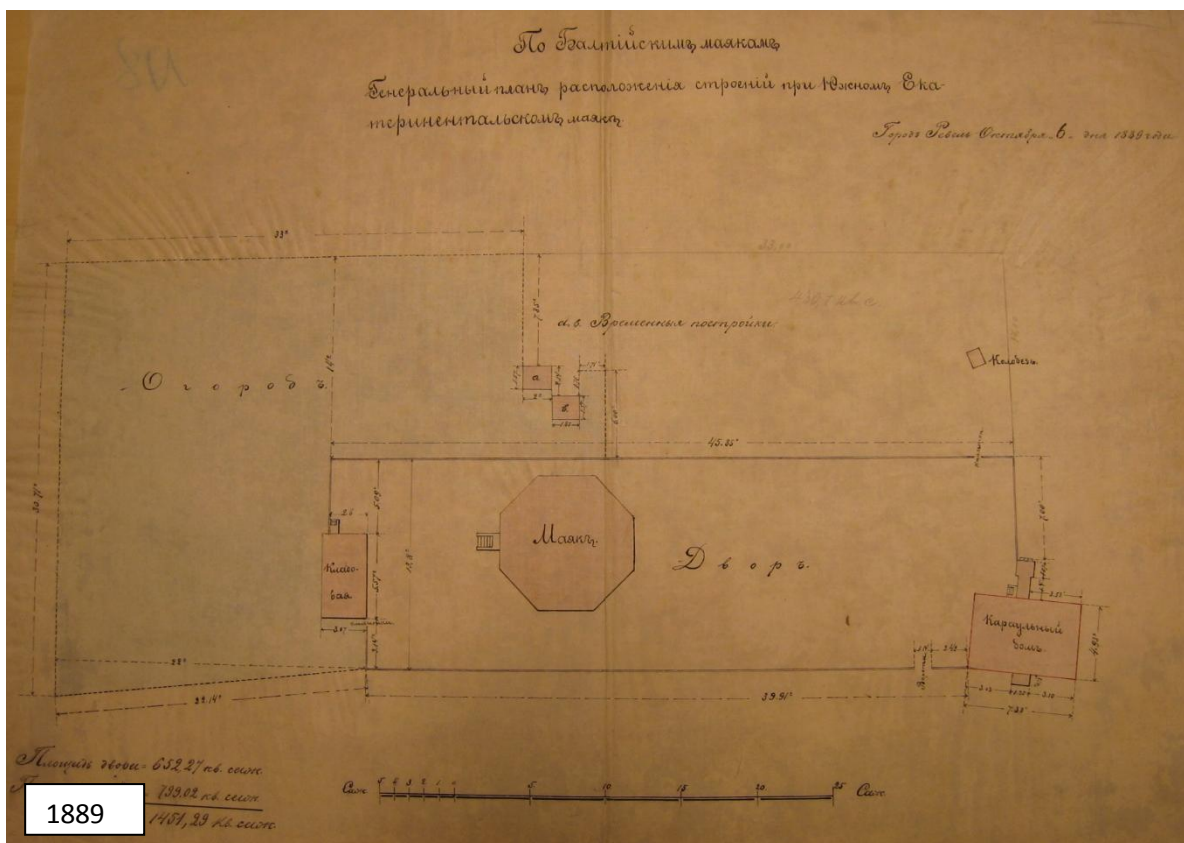
Vanim säilinud hooviplaani on pärit 1875. aastast ja see on toodud majakavahi elamu ja tuletorni planguga ümbritsemise projektil³¹ (vt Lisa 3). Joonisel on majakavahi elamu, kaheksanurkse põhiplaani puust tuletorn ja laohoone selle kõrval. Mainitud hoonetest mõnevõrra eemal asub kaev. Plank, muide, koosneb puidust postidest, mille vahele, postide külgedes olevatesse soontesse on maapinna suhtes röötsalt asetatud laudad.

Liikumisteid ei ole sellele plaanile märgitud, küll aga saab nendest aimu hoonete sissepääse ja planeeritud planku kavandatud väravate asukohti jälgides. Krundi ümbritseva plangu peavärv asub majakavahi elamu kõrval, seal, kus tänagi on sissesõidutee. Teine värv asub

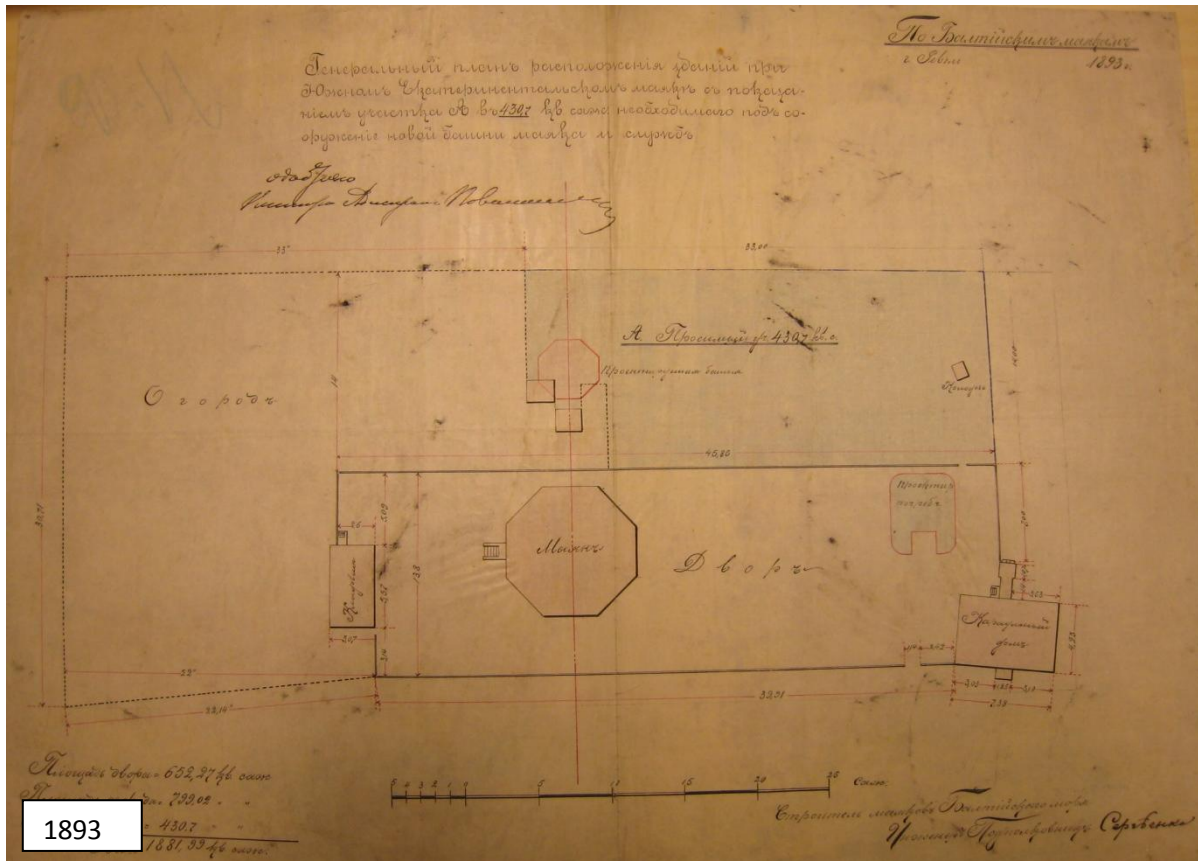
teel elamust kaevu juurde. Tuletorni sissepääs on suunatud kirdesse, arvatavasti logistilistel kaalutlustel – laohoone, kus hoiti torni valgustamiseks vajaliku kütust, asus just seal. Majakavahi elamul on kaks sissepääsu: peauks maja esiküljel ja tagauks maja taga olevas eenduvas hooneosas. Taraga piiratud alale avaneb vaid tagauks.

Meremuuseumis säilitatavatest hooviplaanidest kronoloogiliselt järgmine on pärit 1889. aastast³² (vt Lisa 9). Hoonetest on lisandunud kaks ajutist ehitist puidust tuletornist kagu suunas. Peale selle on krundi kirdeotsa, laohoone taha lisandunud suur maatükk, mille nimetuseks on märgitud *Огородъ* – aiamaa. Arvatavasti kasvasid majakateenijad vähemalt osa oma toidust ise. Samuti võib arvata, et nad tegid seda juba enne, kui aiamaa kaardile kanti.

1889. aasta plaanile ilmunud ajutised ehitised võivad olla seotud uue, kivist tuletorni ehitamisega. Arvatavasti läks ehituse juures vaja materjali ladu ja välitöökoda või tellinguid. Ajutisteks nimetatud A ja B võivad täita näiteks neid funktsioone. Tuletorni, majakavahi elamu ja laohoone ümber on piire, nagu 1875. aasta projektis ette nähtud.

Järgmine joonis, millele on märgitud ka asendiplaan pärineb 1893. aastast³³ (vt Lisa 6) ning sellele on märgitud projekteeritud keldri ja projekteeritud uue tuletorni asukohad. Uue tuletorni põhiplaan on joonestatud kaheksanurkne, nagu puittornilgi. Võibolla kavandati kivist torn algselt just selline – läbilõikes kaheksanurkne. Selliseid torne on 1890. aastatel ehitatud nii Eesti alal kui ka mujal maailmas.

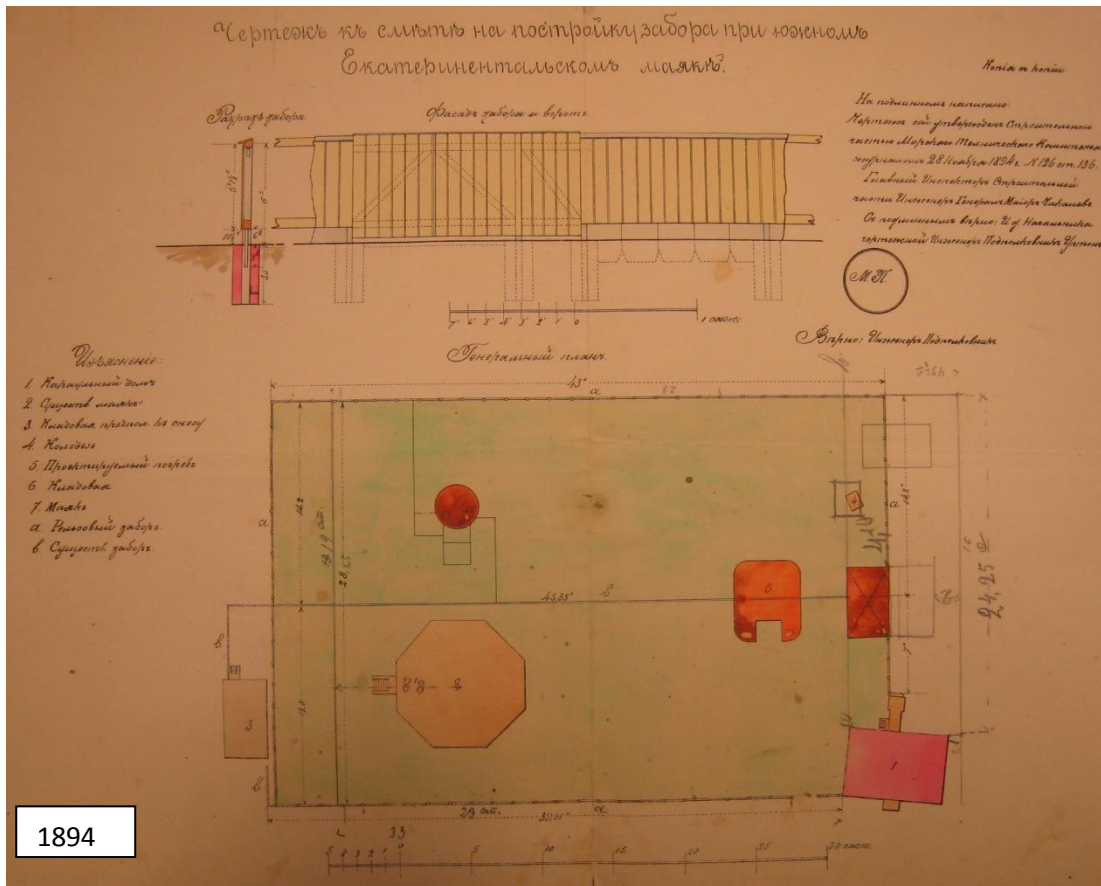

Lisaks planeeritud uutele hoonetele on muutunud ka krundi suurus - aiamaa ja esialgse krundi vaheline nurk täideti ning nüüdsest jäi ka kaevukoht ametlikult majakalinnaku alale.

1894. aasta plaanil (vt Lisa 7) on rajatav paekivist tuletorn kujutatud ümmarguse põhiplaaniga, nii, nagu see on samast aastast pärit ehitusprojekti koopial³⁴ ja tuletornil ka päriselus. Seni uue tuletorni kõrval kujutatud ajutisi hooneid A ja B märgib nüüd vaid kontuur. Sellel dokumendil on kujutatud ka uus plank, mis on planeeritud ümbritsema juba laienenud majakalinnakut. Seekordne piire on metallist postidega ning kivist alaosaga. Metallpostide vahel on kaks horisontaalselt asetatud puidust prussi, mille külge kinnituvad püstised aialipid. Tänapäevani ei ole see piire säilinud ent see on näha kahel ajaloolisel fotol

³³ MM 734:5
³⁴ MM 734:1

– ühel 19. sajandi lõpust pärineval ja teisel, mis on pildistatud pärast 1918. aastat. Mõnda endist krundi Pae tänava äärset piiri jookseb rida metallist aiaposte, õigemini aiapostidena kasutatud raudteerööpaid. Arvatavasti on need ainsaks säilinud osaks tollasest piirdeaiast (vt Illustratsioonid 16 ja 17).

1904. aasta asendiplaanil³⁵ (vt Lisa 10) on lisaks juba mainitud hoonetele ka atsetüleengasi ladu (hilisem vabrik), generaatorihooned ja masinistide elamu. Sellise koosseisuga oli majakalinnak kuni 1951. aastani, mil ehitati esimesed nõukogudeaegsed hooned. Aiamaa osa krundist on hoovist taraga eraldatud. Krundi servas, majakavahi elamu kõrval asub teine taraga piiratud peenramaa.

Kõnealusele hooviplaanile on grafiitpliatsiga hiljem märgitud mõõtmistulemusi kuna rajatiste asetus ja kaugused teineteisest ei ole seal õiged. Samuti on grafiitpliatsiga tähistatud liikumisteed krundil, ent pole teada, millise perioodi olukorda need hilisemad täiendused kajastavad. Arvatavasti on need kantud sinna näiteks mõne järgmise plaani koostamise käigus.

35

Grafiitpliatsiga vaba käega kujutatud teerajad kulgevad üsna sarnaselt tänasele olukorrale. Sissesõidutee möödub majakavahi elamust ja pesuköögist, ning keerab kaevumaja tagant kirdesse, gaasilao poole. Sealt suundub tee motoristide elamu juurde. Üks tee kulgeb ka majakavahi elamu juurest tuletornini. Sellest eralduvad kaks haru – üks keldri sissepääsu ja teine generaatorihoone sissepääsu juurde.

liikumisteed – sisuliselt on see kõige sarnasem 1904. aasta plaanile kritseldatud teedevõrguga. Võimalik, et pliiatsijooned ongi selle plaani koostamise käigus tehtud.

Praegune olukord on sellega võrreldes mõnevõrra muutunud. Silmatorkavaimaks muudatuseks on ümber atsetüleengaasi vabriku kulgeva sõidutee teke ning majakavahi elamu juurest masinistide elamu juurde viiva tee kadumine; selle kohal on lihtsalt muruplats.

Majakavahi elamu juurest tuletorni juurde viiv tee on alles, seda ääristab allee. Tee on kaetud 50 cm x 100 cm suuruste betoonplaatidega. Teel elamu juurest majakani eraldub sellest üks haru keldri ja teine generaatorihoone sissepääsu juurde. Veel enne keldri teotsa asub samal pool teed umbes kahe meetri pikkune laiend, mis ulatub teest poole meetri jagu eemale.

Võimalik, et see on olnud koht pingile. Samasugune laiend on tee serva kujutatud juba 1938. aasta plaanil, seega on alust arvata, et betoonplaadid olid teekatteks juba siis. Arvatavasti on teega samal ajal rajatud ka seda ääristav allee, mis koosneb vaheldumisi kastanitest ja vahtrapuudest.

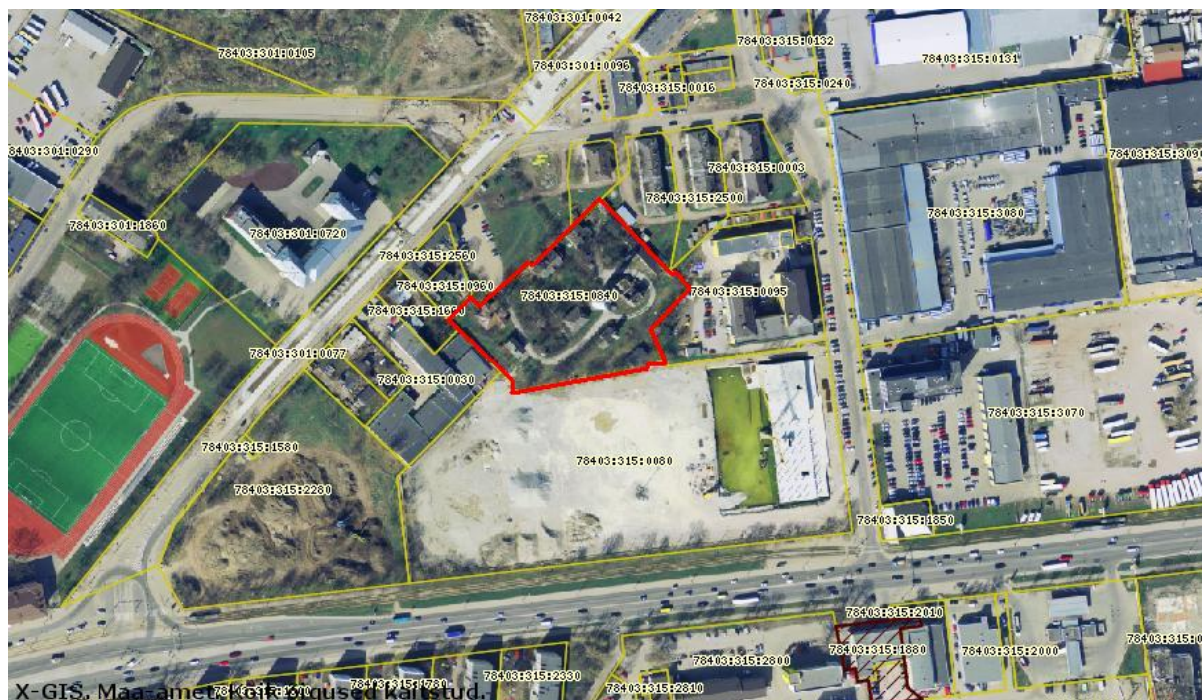
Pikka aega asus tuletornikompleksi alune krunt osaliselt linna ja osaliselt eramaal. See on olnud arvukate krundi suuruse muutmiste põhjustest. Kuni 1890. aastateni mahtus majakalinnak vaid linna maale. Hiljem läks linna ja eramaa piir krundi keskelt, mööda selle pikitelge. Kaks poolt ühendati alles 1938. aastal. Riigiarhiivis on sellel teemal mitmeid dokumente. Nõukogude ajal lisati ristkülikukujulise krundi lõunaservale kolmnurkne maatükk.

Vaade krundisesele liikumisteele majakavahi elamu tagaukse juurest tuletornini. Paremale poole teed jäävad kelder ja generaatorihoone.

Olemasolev olukord

Linnaehituslik situatsioon

Pildi alumises servas paikneb Peterburi tee, diagonaalselt üle pildi vasakpoolse osa jookseb Pae tänav. Punase joonega on tähistatud tuletornilinnaku krundi piirid. Maa-ameti aerofoto.

Kõnealust piirkonda, Tallinna ülemist tuletorni ümbritsevat ala, iseloomustavad eelkõige 1970. aastate elamuhoonestus ning tootmis- ja laohooned. Tuletornilinnakust läänes, teisel pool Pae tänavat asub Tallinna Pae Gümnaasium – suur 1950. aastate koolimaja. Majaka krundile küllaltki lähedal asub oluline liiklustrasni – Peterburi tee, kust tuletorn on suhteliselt hästi vaadeldav. Tuletornist kirdes on rida Pae tänava äärde diagonaalselt asetatud paneelmaju. Ida pool on lisaks mõnele paneelilamule ka tohutu hulk suuri tootmis- ja laohooneid.

Tuletorni ümbrus on tänase seisuga küllaltki avar –majakakompleksist lõunas asub suur, kuni Peterburi teeni ulatuv hoonestamata maatükk ja põhjasuunas ulatub krundi laiune tühi koridor korrusmajade ja Pae Gümnaasiumi vahel 32,5ha suurusele Lasnamäe paekarjääri alale, nii, et esimesed hooned selles sihis asuvad alles teisel pool Laagna teed, Valge tänava ääres KUMU lähedal.

Tuletornikompleks on kui ajalooline saareke, millele on linn ümber kasvanud. Muidu inimvaenulikuna tunduv Lasnamäe miljöös paistab see oaasina, kuhu on järgi jäänud osa totaalse planeeringu eelsest Lasnamäest. Majakalinnak on linnaehituslikuks aktsendiks modernistlikus ümbruskonnas.

Tuletorn on linnapildis küllaltki tavatu nähtus. Teiste sama kõrgete hoonetega võrreldes on tuletorn sale ja sihvakas ning ta vajab enda ümber avarust.

Majakalinnaku hoonete vajalikkus mälestise seisukohalt

Tuletorn on kahtlemata käsitletava kompleksi peategelane, ümbritsevad ajaloolised hooned aitavad sel esile tõusta. Ilma majakavahi elamu, ja teiste ajalooliste hooneteta oleks torn täiesti kontekstitult keset magalat.

Majakakompleks annab tuletornile konteksti, seega on see antud kohas linnaehituslikult ja muinsuskaitselikult vajalik. Abihoonete säilimine tuletorni ümber on oluline ka ajalooteaduslikust seisukohast. Tuletorni lähedal on alati olnud abihooned, ning Tallinna ülemise tuletorni juures on näha hooneid igast linnaku arenguetapist.

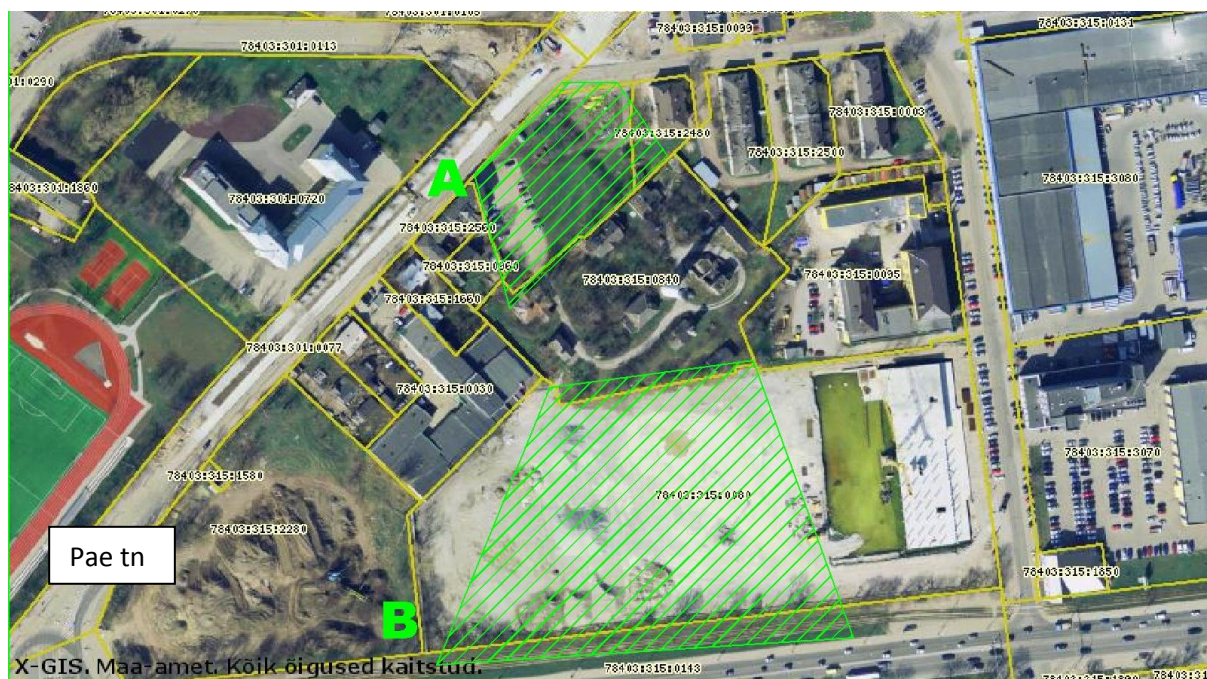
Enamik ajaloolisest hoonestusest on koondunud krundi Pae tänava poolsesse ossa. See moodustab linnaku tuuma, millele hiljem on maatükke juurde liidetud. Täiesti sobimatu on betoonpaneelidest piirdeaed krundi Pae tänava poolsel serval. Massiivne kõrge piire mõjub eriti totralt arvestades seda, et väravad on aastaringselt avatud, lahtisel sissesõiduväral on kleebis kirjaga, mis keelab meremärki – majakat – lõhkumast. Peterburi maantee pool puuduvad igasugused piirded sootuks.

Majakalinnaku hooned on ümbritsevatega võrreldes madalad ja väiksed, ent kuna krunt asub tänavajoonest paarikümne meetri võrra tagapool, ei tundu see häiriva kontrastina. Tagasiaste annab tuletorni vaatamiseks vajaliku avaruse ja eradab majakalinnaku ülejäänud keskkonnast.

Mälestise ja kogu kompleksi vaadeldavus

Lähemad vaatekoridorid – Pae tänavalt ja Peterburi teelt.

Pae tänavalt on majakakompleks hästi vaadeldav (vaatekoridor A). Lähemalt oleks kõrget hoonet paha vaadata, väiksemad hooned on kaugelt kehvemini näha. Kaks säilinud ajaloolist vaadet on fotografeeritud üle kõnealuse Pae tänava ja Tuletornilinnaku vahele jääva platsi.

Kui sinna kerkib mingit laadi rajatis võib see varjata vaate tuletornikompleksile, mis koos majakaga moodustab terviku. Seega on mõistlik teha ettepanek suurendada mälestise kaitsevööndit kuni Pae tänavani, tänava ja krundi vahele jääva maa-ala ulatuses. See on mälestise ja tuletornilinnaku jaoks oluline vaatekoridor. Praegu on tuletorni kaitsevööndiks krunt.

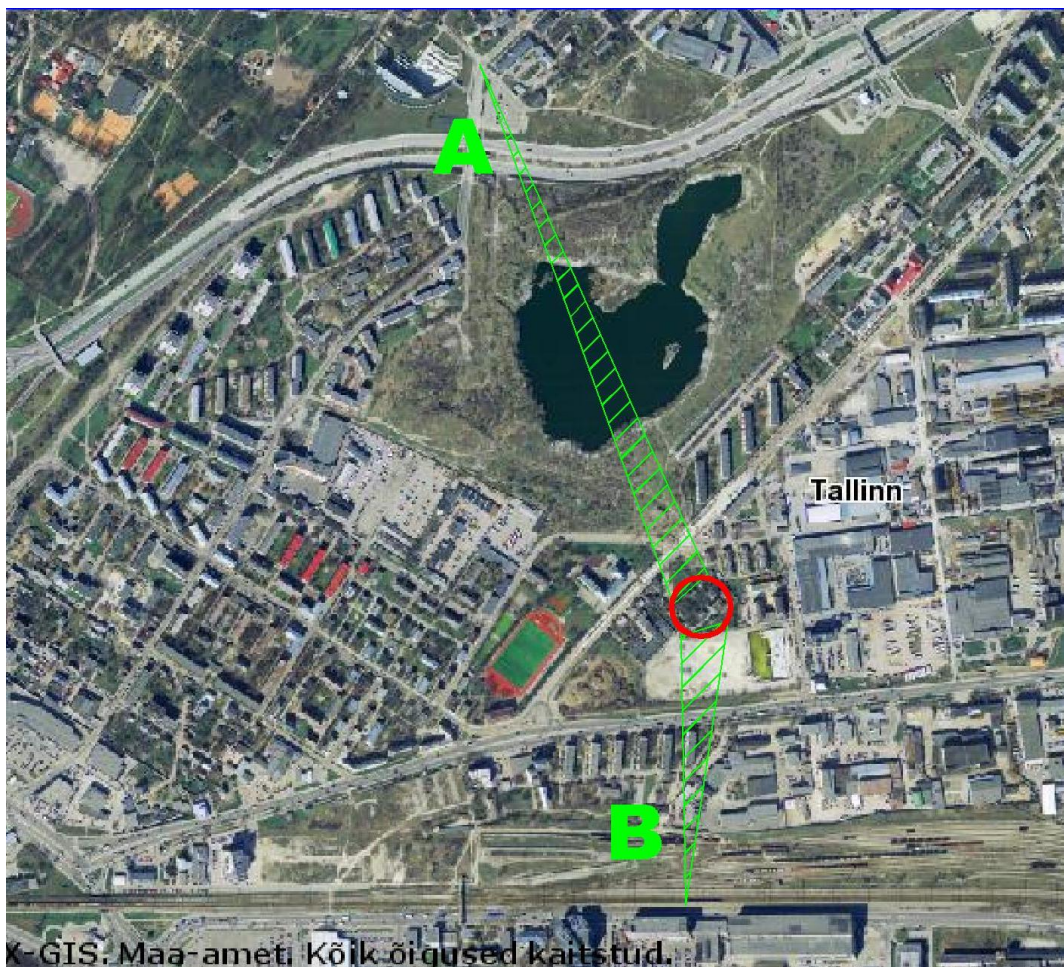

Peterburi teelt paistab torni ülaosa (vaatekoridor B). Ning see on koht, kust tähelepanelikumad inimesed märkavad tuletorni ka linnast välja või linna tagasi sõites, arvestades seda, et Pae tänavat pidi liiklejaid on oluliselt vähem, on ka Peterburi maanteelt avanev vaade küllaltki oluline. Kuna maantee ja tuletornilinnaku

vahele jääb tühermaa, mille naabruses olevatel kruntidel on valdavalt suured tööstushooned, võib arvata, et ka sinna kerkib mõni suhteliselt kõrge ja suur ehitis. Detailplaneeringuga on sinna lubatud ehitada kuni 45 meetri kõrgusi hooneid.

Kaugemad vaatesihid – B –Dvigateli tehase territooriumi juurest ja A –KUMU juurest

Dvigateli tehase territooriumi eest (aerofotol tähistatud vaade B), Suur-Sõjamäe tänavalt paistab torni ülaosa. Nähtavust piiravad seal raudteetamm ja hooned. Tegu ei ole väga atraktiivse vaatega.

Tähelepanuväärselt parem on vaadeldavus KUMU territooriumi juurest, Tallinna alumise tuletorni lähedalt (aerofotol tähistatud vaade A). Tuletorn asub mainitud paigast 1,1 km kaugusel ning võsastunud karjääri ala jätab nähtavaks vaid torni ülaosa. Kuna Laagna tee kulgeb maapinnast allpool ning vaatesihile ei jää ühtegi hoonet on tuletorn enamasti kergelt märgatav. See ala jääb majaka tulesektorisse ning plinkiv tuli musta torni otsas tõmbab tähelepanu.

Sealt suunast vaadatuna jääb tuletorni taha umbes poole torni kõrguseni ulatuva hiigelsuure ekraanina tehase Dvigatel tootmishoone Suur-Sõjamäe tänava poolne sein. Kõnealune hoone on umbes 8-9 korruse kõrgune umbes 150

meetrit pikk ja liigendamata. See on tornile vaadeldavuse seisukohalt küllaltki heaks monotoonseks taustaks. Arvatavasti see olukord muutub lähiaastatel. Endise Dvigateli tehase territooriumi viimane detailplaneering näeb ette mainitud suure hoone lammutamise ja selle asemele ühe viiekorruselise, nelja kolmeteistkümnekorruuselise ja ühe neljateistkümnekorruuselise hoone ehitamise. Sellega muutub tuletorni tagune foon kirjumaks.

Lasnamäe paekarjääri ala on samuti plaanis vähemalt osaliselt hoonestada. Ka see võib seni suhteliselt hea vaate ohtu seada. Lausa tuletorni ette ehitamise keelab Meresõiduohutuse seadus ja selle §48:

§ 48. Ehitustegevus veeteel ja navigatsioonimärgi läheduses

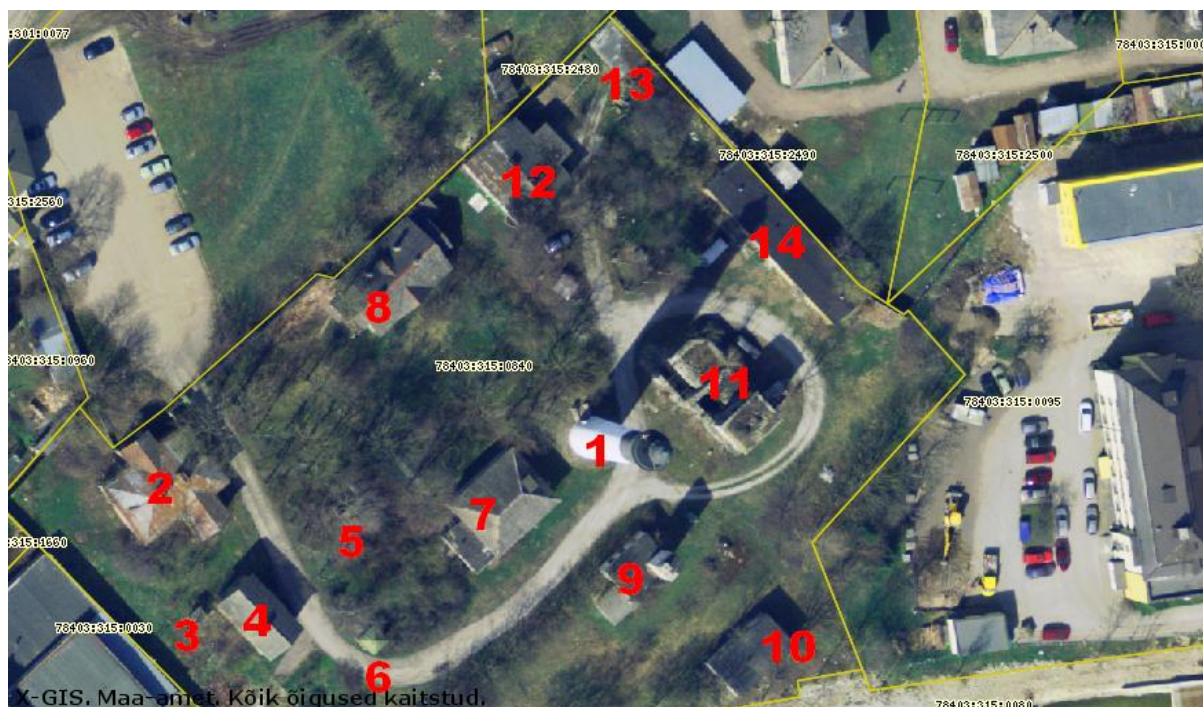
(1) Ehitustegevust veeteel või navigatsioonimärgi vahetus läheduses või mõjupiirkonnas piiratakse, kui ehitustegevus kahjustab meresõiduohutust või sisevetel sõidu ohutust.

(2) Veeteel või navigatsioonimärgi vahetus läheduses või mõjupiirkonnas ehitustegevuse korra kehtestab majandus- ja kommunikatsiooniminister. /---/

(4) Navigatsioonimärgi lähedusse või mõjupiirkonda on keelatud paigaldada tulesid, mis segavad navigatsioonimärgi eristamist. Veeteede Ameti või sadamakapteni nõudmisel tuleb segavad tuled eemaldada. /---/³⁸

³⁸ Ehitustegevus veeteel ja navigatsioonimärgi läheduses. Riigi Teataja, 2003. [WWW] <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=73429> (25.04.09).

Olemasolev olukord hoonete kaupa

Tallinna liitsihi ülemise tuletorni kompleks asub aadressil Pae 16. krundil asub 14 hoonet või rajatist. Nendeks on tuletorn, kolm eluhoonet, pesuköök, elektrigeneraatori hoone, atsetüleengaasi vabrik, kaks töökojahoonet, kuivkäimla, kaks kuuri, kaev ja kelder.

Hooned võib jaotada ehitusaegade järgi kolme rühma:

- 20. sajandi teise poole ehitised (Asendiplaanil 8, 9, 10, 13, 14),
- 20. sajandi algusest pärit ehitised (Asendiplaanil 3, 6, 7, 11, 12)
- 19. sajandi ehitised (Asendiplaanil 1, 2, 4, 5)

Sealjuures eraldi grupi moodustavad ka hooned 7, 11 ja 12, mis on ehitatud pea samaaegselt samadest materjalidest ja sarnase arhitektuurikeelega.

Hooned on pärit eri aegadest, ja need on väga erinevas tehnilises seisukorras. Kahes eluhoones (nr 8 ja 12) elavad praegu inimesed sees. Vastavalt vajadustele ja võimalustele on nad hooneid oma maitsele kohandanud. Hoonele nr 12 on paigaldatud mõned plastaknad ja interjööre on tugevalt muudetud kõikides korterites. Tuletorn ise on kogu kompleksi hoonetest kõige paremas korras ja see on kõige paremini säilinud, hoone on 2006. aastal restaureeritud. 20 sajandi teisest poolest on pärit silikaattellisest juurdeehitused hoonetel 7 ja 11.

Hoone 1 Tuletorn (1896) (vt Lisa 12)

Paekivist torn, mis on ehitatud 1896. aastal. Ümartorn on kooniline, see läheb tipu suunas kitsamaks ning ka seinte paksus väheneb. Mööda torni seina sisekülge kulgeb tipu suunas paekivist keerdtrepp, mida podestide alt toetavad välisseina kinnitatud metallist talad.

Torni tipus asub profileeritud konsoolvööle toetuv rõdu, mis lõpetab ehitise kivist osa. Rõduplatvormi ääres on 1,2m kõrgune metallist piire. Rõdust mõnevõrra allpool ümbritseb torni dekoratiivne vahekarniis, karniisi ja rõdu vahel paiknevad ida, lääne ja põhjaküljel ümaraknad.

Torni kiviosa tippu, rõdu tasapinnale on kinnitatud kaheteistkümnetaahulise põhiplaaniga lehtmetsalist kokku monteeritud tuleruum.

Torni kiviosa lõuna ja põhjaküljel on kolm püstise ristküliku kujulist akent, lisaks on põhja, ida ja lääneküljel torni tipuosas veel ka ümaraknad. Akende kohal on rõhutatud lukukiviga sandrikud. Torni välisseinad on krohvitud, kusjuures selle ülemine kolmandik on must, alumine osa valge.

Hoone 2 Majakavahi elamu (1851) (vt Lisa 13)

Ristküliku kujulise põhiplaaniga edela-kirde suunalise pikiteljega ühekorruseline klassitsistlik hoone, mille põhimahust eendub nii loodekui kaguküljel kivist eeskoda. Hoone müürid on punasest tellisest, katust katab valtsplekk. Hoone fassaadid on heledaks krohvitud, maja nurkades imiteerib krohv kvaadreid. Ukse kohal on sepistatud konsoolidel metallist varikatus.

Hoone seisab funktsioonita, sissepääs sinna ei olnud pikka aega piiratud, seetõttu on hoonet ajuti asustanud kodutud. Ruumid on täis rämps, kadunud on kõik siseuksed. Hoones on

mitme lõhutud ahju jäänused (Vt Fotod 1 ja 2). 2008./2009. aasta talvel lõhuti kõik hoone aknaklaasid ning tagumises tiivas toimus tulekahju. 2009. aasta mai alguses sulges Veeteede Amet kõik hoone ukсед ja aknad väljastpoolt.

Hoone 3 Käimla (vt Lisa 14)

Puitsõrestikseintega kahekohaline pultkatusega kuivkäimla, mis näib olevat pärit vähemalt 1940. aasta eelsest ajast. Detaile, sarikaotste profileeringut jälgides näib, et tegu võib olla isegi 20. sajandi algukümnendeist pärit ehitisega.

Hoone 4 Pesuköök/ ait(1894) (vt Lisa 15)

Paekivimüüridega ühekorruseline viilkatusega hoone. Hoone on risküliku kujulise põhiplaaniga, selle pikitelg on loode-kagu suunaline. Hoone akende ülaserva ja räästa vahel, mis markeerib vahelae kõrgust. Karniisi ja räästa vahel on termipsein.

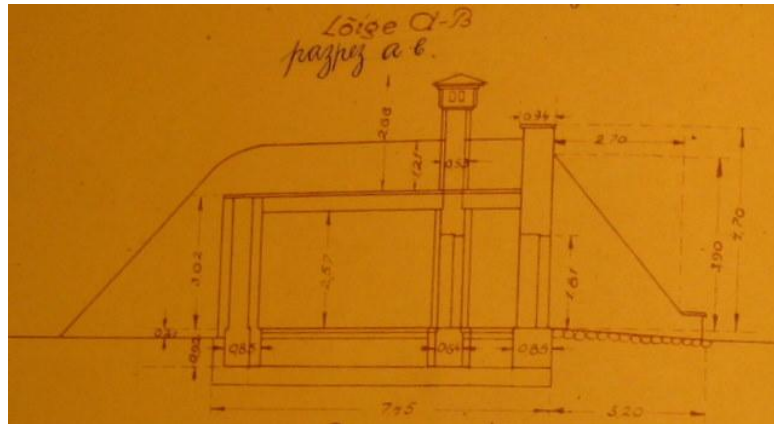
Praegu seisab maja tühjana, kõrvalistele isikutele sissepääs puudub. Paraku ei pääse hoonesse ka asjasse pühendatud kuna ukse võti on kadunud. Siiski teavad majakalinnaku praegused asukad rääkida, et võti olevat kellegi Kärberi tänaval elava naisterahva valduses, kes majas kasse söötmas käib; autoril temaga kohtuda ei õnnestunud.

Hoone 5 Kelder 1894(vt Lisa 16)

Paekiviseintega viilkatusega hoone. Seinad on kolmest küljest kaetud pinnasevalliga. Rajatise loodekülje paekiviseinas asub sissepääs. Kummalgi pool sissepääsu on kontraforssi meenutav

kaldsein maapinnast räästani. Põhiplaani on tegu ristküliku kujulise hoonega – sissepääsule järgneb väike eeskoda, millest viib uks edasi põhilisse keldriruumi.

Hoone 6 Kaevumaja (vt Lisa 17)

Kaevu ümber on ehitatud ruudukujulise põhiplaaniga puitsõrestikseintega putka Hoone vundament on kohati lagunenenud ja näha on sileda küljega paeplokkidest ehitatud kaevurakised, mille kohale maja on ehitatud.

Hoone 7 Elektrigeneraatori hoone (1900³⁹)1 (vt Lisa 18)

Paekivist müüridega hoone, mille akende kohal on punasest tellisest sillused ning räästa all on dekoratiivne punasest tellisest karniis.

Hoone on ehitatud diisलगeneraatori jaoks, mis algselt varustas elektriga tuletorni ja ka personali elamut. 20. sajandi teisel poolel oli generaator vajalik vaid volukatkestuste korral ja

³⁹ Aleksejev, Igor; Eesti tuletornid; GT Projekt, Tallinn, 2000

tänapäeval ei peeta eraldi hoones olevat generaatorit enam otstarbekaks. Hoonel puudub funktsioon.

Hoone 8 Elamu (1951⁴⁰) (vt Lisa 19)

1951. aastal ehitatud ristkülikukujulise põhiplaaniga paariselamu. Hoone arhitektuuris on viiteid klassitsismile ja vene rahvapärasele arhitektuurile. Maja mõlemas otsas on sissepääs venepärase verandaga. Hoone nurkadel on kvaadri-immitatsioonid, maja hoovipoolse külje keskel on dekoratiivne viil, mille keskel on ümar aken. Pae tänava poolisel küljel on katuses vintskap.

Hoone 9 Katlamaja/ saun/ töökoda (1952⁴¹)

Tegu on ebakorrapärase põhiplaaniga silikaattellisest müüridega pultkatuse ja torniga ühekorruseline hoonega. Maja loodeküljel on kolm kõrget akent, kaguküljel kaks madalat akent seina ülaosas. Kagupoolne osa hoonest on olnud kasutusel saunana.

Hoone 10 Ladu (1952⁴²)

Ristküliku kujulise põhiplaaniga silikaattellisest hoone. Majal on madalakaldeline viilkatus.

⁴⁰ VTA arhiiv, Tallinna lõuna tuletorni ülesmõõtmisjooniste kaust, Elamu

⁴¹ VTA arhiiv, Tallinna lõuna tuletorni ülesmõõtmisjooniste kaust, Katlamaja

⁴² VTA arhiiv, Tallinna lõuna tuletorni ülesmõõtmisjooniste kaust, Ladu

Hoone 11 Atsetüleengaasi vabrik (1902) vt lisa 10 (vt Lisa 20)

Tegu on ühekorruseline paekivimüüridega hoonega. Uste ja akende ääred on vormistatud punase tellisega, räästa alune ehiskarniis on analoogne hoonetega 12 ja 7. Hoone kaguotsa peale on 1950. – 1980. aastatel ehitatud silikaattellisest madalakaldelise viilkatusega putka.

Nagu selgub 1904. aasta asendiplaani eksplikatsioonist kasutati hoonet esialgu vaid laona, gaasi hakati seal tootma hiljem; sellele viitab oma raamatus ka Igor Aleksejev⁴³.

Kõnealune hoone on kogu kompleksis tehniliselt kõige kehvemas seisukorras, sisuliselt varemeis.

Hoone 12 Masinistide elamu (1900) (vt lisa 21)

Ristkülikukujulise põhiplaaniga viilkatusega punasest tellisest ja paekivist elamu. Hoone kirdeküljel asub põhimahust eenduv veranda. Hoone on materjalikasutuse poolest sarnane lähedal asuva generaatorihoone ja atsetüleengaasi vabrikuga.

Hoone sokliosa on laotud paeplokkidest, ülejäänud müüris on kasutatud ka punast tellist. Hoone nurgad on laotud punasest tellisest, samuti on tellisega raamistatud aknad ja räästas umbes meetri kõrgusel soklist jookseb ümber maja tellistest vahekarniis.

Räästa all olev dekoratiivne karniis on laotud tellisest ja paekivist, karniisi alaosas on üle ühe eenduvatest tellistest vahevöö.

⁴³ Aleksejev, Igor Eesti tuletornid, Prisma Print, Tallinn 2003, lk 53

Hoone 13 Kuur

Ristkülikukujulise põhiplaaniga ühekorruseline pultkatusega hoone. Hoone esifassaadi keskel on sissepääs ja kummalgi pool seda on üks aken. Hoone on ehitatud silikaattellisest, selle hoovipoolne külg on värvitud helekollaseks.

Hoone 14 Ladu (1951⁴⁴)

Pikk ristküliku kujulise põhiplaaniga ühekorruseline silikaattellisest hoone. Maja on ehitatud kahes järgus, kahe hooneosa piir läheb kogu hoonemahu keskelt. Loodepoolne osa on varasem ja krohvimata seintega, kagupoolse majaosa seinad on siledaks krohvitud.

⁴⁴ VTA arhiiv, Tallinna lõuna tuletorni ülesmõõtmisjooniste kaust, Elamu

Tulevikuväljavaated

Tallinna liitsihi ülemise tuletorni valgusaparaat töötab elektril, tööd juhib automaatika. Hädalukordade – avariide ja elektrikatkestuste – tarbeks on tuletornis akud ja automaatne süsteem, mis vahetab välja läbi põlenud pirnid, samuti on seal vajadusel automaatselt käivituva generaator. Kogu meremärgi tööks vajalik tehnoloogia mahub tuletorni sisse ning igapäevaselt ei ole selle juures inimest vaja.

Seetõttu on gaasi või elektri tootmine tuletorni juures tarbetu, samuti pole tarvis majakavahti, ega ühtegi hoonet eelmainitute jaoks. Nii seisavadki 11 hoonet täiesti kasutult tuletorni ümber ja lagunevad suuremal või vähemal määral.

Sarnase arengu on läbi elanud väga paljud tuletornikompleksid maailma eri paigus. Universaalsete või väga heade lahendusteni ei ole veel kusagil jõutud. Enamik tuletorne või nende abihooned, mis on kasutusele võetud mõnel muul viisil kui seda oli nende esialgne otstarve, on kasutusel kas hotellide või suveniiripoodidena. Paljude tuletornide juures tegutsevad ka muuseumid. Lasnamäele ei paista ükski neist variantidest sobivat, seda enam, et turismiatraktsioonile palju soodsamal kohal asuvasse Tallinna alumisse tuletorni on juba planeeritud muuseumi rajamine.

Püüdes saada aimu välismaa kogemusest tuletornilinnakute majandamisel ja neile uute funktsioonide leidmisel suhtlesin tuletornihuvilistega Rootsis ja USAs. Selgus, et probleemid on maailma eri paigus pea ühesugused, ent universaalsete lahendusteni ei ole kusagil jõutud. Enamik tuletornikomplekse, mis on saanud uue kasutuse on muudetud kas majutus- või toitlustusasutusteks, tuletornimuuseumideks või suveniiripoodideks. Lasnamäele ei paista neist ükski väga hästi sobivat.

Enamike hüljatud ja taasleitud tuletornikomplekside eest kannavad hoolt entusiastlike huviliste rühmad ja mittetulundusühingud. Eesti avatud tuletornide puhul on olukord täpselt samasugune: tuletornid kuuluvad küll Veeteede Ametile – see hoolitseb nende kui meremärkide eest – ent tuletornide külastamist korraldab MTÜ Eesti Tuletorni Selts.

Eesti Veeteede Amet, kes on muuhulgas ka 61 töötava Eesti tuletorni omanik, toetub mitmete rahvusvaheliste organisatsioonide määrustele, üheks neist on Rahvusvahelise Meremärgistuse ja Tuletornide Administratsioonide Assotsiatsioon (*International Administration of*

Lighthouse Administrations (IALA)). IALA on tegelenud ajalooliste tuletornide restaureerimise ja neile alternatiivsete funktsioonide leidmise probleemidega. Lahendusena on välja toodud tuletorni külastajatele avamine.

Ajalooliste hoonete säilitamise vajalikkusest

Tallinna ülemise tuletorni kompleks on hästi säilinud ning seal on näha märke igast olulisemast arenguetapist linnaku ajaloo. Alles on 1851. aastal kaheksatahulise puidust majaka kõrvale ehitatud majakavahi elamu, 1896. aasta kivituletorn on restaureeritud ja hästi säilinud sisseseadega. Tehnoloogilise progressi märgina seisavad linnakus 20. sajandi algusaastate generaatorihooned ja atsetüleengaasi vabrik. Edasisest kiirest arengust annab märku tõsiasi, et nimetatud vabrik on varemeis ja generaatorihooned funktsioonita.

Tuletornikompleks ja selle suhteliselt pikk ajalugu on märk eesti merekultuurist. See näitab, et kõik merendusega seonduv ulatub kaugele sisemaale ja puudutab ka muid kohti peale Pirita jahtklubi ja Kelvingi küla sadama ning võiks haarata laiemat seltskonda kui seni.

Tuletorni pikk ajalugu näitab ka Veeteede Ameti tegevuse järjepidevust – meresõiduohutuse tagamisega tegeldi Lasnamäel juba rohkem kui 170 aastat tagasi. Jättes kõrvale traditsioonid ja keskendudes vaid praktilistele aspektidele – Tallinna liitsihi ülemine tuletorn on töötav meremärk ning selle ümber on hulk rohkem või vähem väärtuslikku kinnisvara. Majakalinnaku edasine kasutus võiks samuti olla seotud Veeteede Ameti tööga.

Abihooned aitavad tuletornil keskkonda sobitada. Sama ülesandega võivad hakkama saada ka kaasaegsed analoogsed hoonemahud, ent praegu säilinud tuletornikompleksi terviklikkus on väärtus omaette, mida ei tasu lõhkuda. Uute hoonete lisamine ajaloolisse kompleksis on pea alati riskantne ettevõtmine, mis ei pruugi head tulemust anda.

Enamik ajaloolistest hoonetest kompleksis ei ole detailideni säilinud. Näiteks suur osa siseuksi on kas puudu või vahetatud, interjöörides on teostatud ulatuslikke ümberehitusi, majakavahi elamu ruumidest on üle käinud tõeline laastamistöö. Seega on kompleksil pigem miljööline väärtus – säilitama peab ajaloolisi hoonemahte ja kasutama ajastule omaseid materjale, vältima imiteerivate materjalide kasutamist. Siseroomides võib teostada värvisondaažid, et hoonete remondi korral teostada uus värvilahendus analoogsena algsele.

Elamu

Motoristide elamu ja 1951. aastal ehitatud elamu on praegu asustatud ja toimivad elamutena nagu ennegi.

Oma algses funktsioonis – elumajana – saaks uuesti kasutusele võtta ka majakavahi elamu, Nõukogude ajal on praegu tühjalt seisev pesukööök eluruumideks kohandatud. Suuruse ja ruumiskeemide poolest sobiksid hooned just nimelt elamuteks, isegi generaatorihoone tundub olevat hõlpsalt elamuks kohandatav.

Tuletornilinnakus asuvaid eluruume, saaks kasutada näiteks külaliskorterna VTA väliskülalistele või lihtsalt ameti töötajate eluasemena.

Arvatavasti ei saaks tuletornilinnakust ümbruskonda arvestades just eriti eksklusiivne elamupiirkond, ent ajalooline taust lisab kohale kindlasti väärtust ning hoonete ümber on rohelist, mida mujal Lasnamäel harva nautida saab. Samuti annab majakakompleks, kui ajaloo-saar, peamiselt modernistliku ilmega ümbruskonnale identiteedi, muudab selle ülejäänud Lasnamäest erilisemaks. Tuletornikompleks asub 1,1km kaugusel KUMUst ja 1,4 km kaugusel Kadrioru lossist. Nende vahele jääb Lasnamäe paekarjäär, kuhu on planeeritud rajada puhkeala ja mõned korterelamud.

Kontor

Üks variant, mis oleks esialgsele funktsioonile küllaltki lähedane, on võtta hooed kasutusele Veeteede ameti tööruumidena. Sel viisil jätkuks merenavigatsiooniga seotud töö tuletorni ümber.

Ajalooline keskkond mõjub inimestele sageli inspireerivamalt ja tervislikumalt kui mistahes anonüümne steriilne kontoriruum. Mainida tuleb ka krundi rohket haljastust, mis samuti rekreatiivselt mõjub. Hoonetes on piisavalt ruumi kümnetele töökohtadele. Tänapäeval ei pea koos töötavad inimesed istuma ühe laua taga või olema ühes suures bürooruumis.

Infotehnoloogia areng on muutnud inimeste vahelised kaugused tühisteks, need ei takista

enam operatiivse ja sujuva koostöö tegemist.

Vanade hoonete lammutamine ja uute rajamine

Tuletorn on mälestis ja oluline ning atraktiivne maamärk, samuti seda ümbritsev majakalinnak. Kogu kompleks pakub huvi ajaloolastele, majakahuvilistele ja paljudele teistele just oma terviklikkuse tõttu. Hooneterühma hea käekäigu tagamise ja olemasolevate väärtuste säilimise ja parema esiletoomise huvides on vaja säilitada tuletornilinnaku ajalooline miljöö ja hoiduda selle liiga tihedast hoonestamisest.

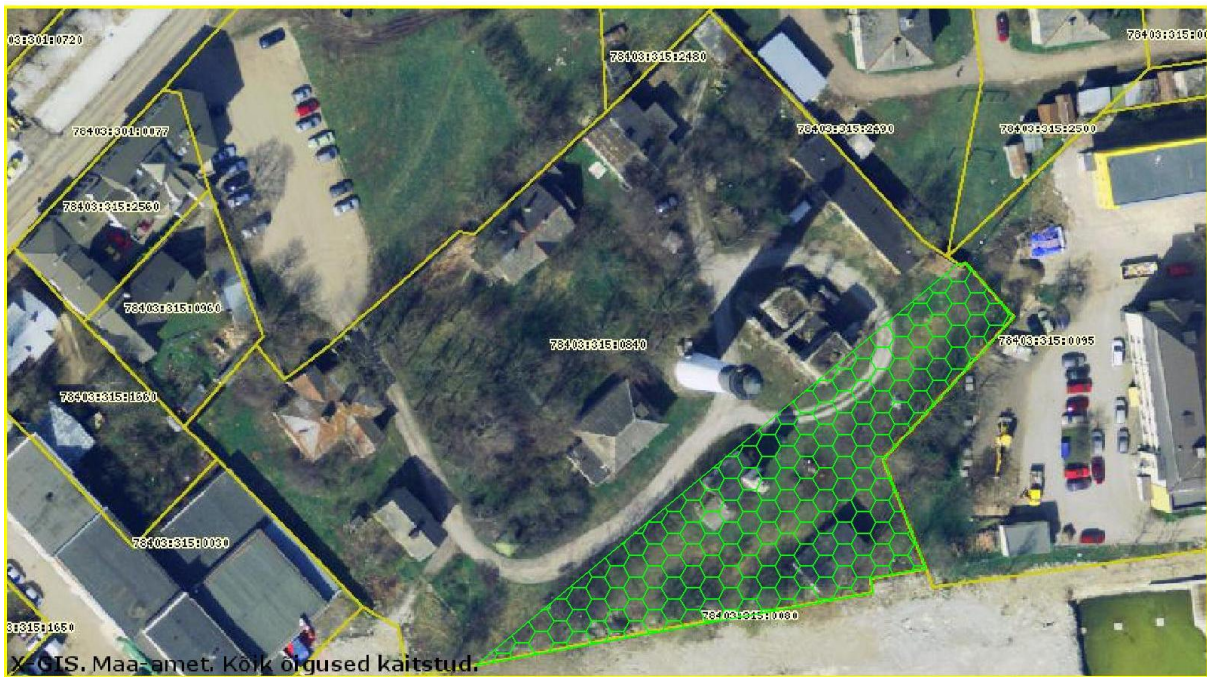
Ajaloolise miljöö säilitamise seisukohalt on enamike enne 1940. aastat rajatud hoonete lammutamine lubamatu. Tegu on kultuuriliselt ja ajalooteaduslikult väärtuslike hoonetega, mis annavad adekvaatse pildi majakalinnaku minevikust. Vanade hoonete säilitamise osas võib küsimusi tekkida vaid atsetüleengaasi vabriku osas, mis näib olevat tehniliselt väga kehvast seisukorras. Arvestades hoone lähedust mälestisele – tuletornile – oleks aga mõistlik püüda vana gaasivabriku müüre võimalikult suures ulatuses taastada ja säilitada.

Nõukogude ajal ehitatud hoonetest tundub krundile sobivaim olevat historitsistliku ilmega 1951. aastal ehitatud elamu. Ülejäänud selle perioodi ehitised on näotud silikaattellisest karbid, mida rajades on silmas peetud vaid kasutusväärtust. Katlamaja oma kõrge korstnaga on kompleksile huvitavaks aktsendiks, kuid arvatavasti on sellele majale väga keeruline sobivat uut funktsiooni leida – kolme suure aknaga kõrge ruum sobiks näiteks ateljeeks või muuks tööruumiks, ent kogu ülejäänud hoone on nii elu- kui muude ruumidena kasutamiseks liiga kitsas.

Seega on nõukogudeaegse silikaatarhitektuuri lammutamine lubatud. Uute hoonete rajamine suhtelistelt suurele krundile, silikaattlistest hoonete asemele või hoopis tühjale kohale tuletornist Peterburi tee poole jäävale alale on täiesti mõeldav, piirangud tuleb seada vaid hoonete materjalikasutusele ja suurusele. Vältimaks krundi täisehitamist võiks järgida praegust hoonete asetust – uue hoone võib rajada lammutatud silikaathoone kohale.

Arvestades võimalikku funktsioonimuutust, soodustamaks majakalinnaku edasist arengut on mõistlik lubada ühe uue hoone rajamist krundi lõunaserva. Kõrgusepiiriks võiks sealjuures olla umbes 8,5 meetrit, lähtudes majakavahi elamu kõrgusest ning eelduseks oleks sealjuures

silikaattellisest laohoone (asendiplaanil hoone nr 10) ja katlamaja (asendiplaanil 9) lammutamine.

Uue hoone rajamine on mõeldav alale, mis liideti krundiga pärast 1940. aastat ning kus praegu asuvad silikaattellisest katlamaja ja laohoone. Illustratsioonil on see ala markeeritud rohelisega.

Faroloogia ja tuletorniturism

Mitmel pool maailmas on tuletornihuvilised eri viisidel organiseerunud. Näiteks Suurbritannias on levinud majakate kotti kogumine – *lighthouse bagging*. Näiteks Shotimaa printsess Anne, prints Charlesi õde, on tuntud tuletornikoguja – *lighthouse bagger* –, kes on külastanud kõiki 215 Shotimaa tuletorni.⁴⁵

Eesti 61 tuletornist on külastajatele avatud vaid kolm Hiiumaa tuletorni: Kõpu, Ristna ja Tahkuna.

⁴⁵Bannerman, Lucy. Secret obsession that makes Princess Anne a champion pharologist. The Times, 14. 07. 2008 [WWW] <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/scotland/article4327445.ece> (24. 05. 2009)

2007. aastal käivitus Turu Ülikooli Täienduskoolituskeskuse eestvedamisel projekt „Tuletornid turismitooteks“⁴⁶. Selle eesmärgiks oli tuletorniturismi edendamine Eestis ja Soomes. Muuhulgas töötati välja majakapass, mille omanik saab selle ette näitamisel teatud Soome ja Eesti tuletornides vastava majaka templi ja viimases külastatavas tuletornis ka diplomi.

„Tuletornid turismitooteks“ projekti raames toodi potentsiaalse tulevase turismiobjektina välja Tallinna liitsihi tuletornid. Lisaks põnavale ajaloole ja heale säilivusele on nende tuletornikompleksid turismiobjektideks eriti sobivad oma hea ligipääsetavuse tõttu.

Ometi on Tallinna lõunatuletorn keset tühermaad, osaliselt tööstusmiljöö, Lasnamäe servas. See ei tundu eriti atraktiivne, ent olukord võib muutuda, kui teoks saab paekarjääri ala heakorrastamine, sinna puhkeala loomine. Sellisel juhul oleks arvatavasti väga meeldiv alumise tuletorni juurest ülemise jurde jalutada.

Tuletorniturismi arendamiseks on Eestis head eeldused: enamik tuletornikomplekse on riigi omanduses, seega ei ole erastamine neid avalikust kasutusest välja viinud. Samuti asub enamik tuletorne looduskaunites, atraktiivsetes kohtades, kuhu paljud matkahuvilised ja puhkajad niigi hea meelega lähevad. Tallinna tuletornid on selles suhtes mõnevõrra erandlikud. Lõunatuletorni kompleks ei asu mere ääres, ega kauni looduse keskel.

Hoolimata sellest, mil määral tuletorniturismi propageeritakse või kui populaarseks see aja vältel Eestis muutub, võiks ühe esimese asjana tuletornikompleksi lähedusse üles seada infotahvli, mis tutvustaks linnaku ajalugu: juhtida inimeste tähelepanu sellele veel enne, kui hoonetest saavad varemed.

Paljudele inimesetele meeldivad kõrged ehitised, nende otsa ronimine ja vaated, mida need pakuvad. See on ka tuletorniturismi üks põhilisi tõmbenumbreid. Tallinna ülemine tuletorn ei paku hingematvalt kauneid vaateid. Seda ümbritseb masselamuarhitektuur ja tööstusmiljöö. See loomulikult ei välista inimeste huvi torni ülaosas oleva rõdu külastamise vastu.

⁴⁶ Majakat matkailutuotteks - Majakkamatkailun kehittäminen Etelä-Suomen ja Viron saaristoissa
<http://www.lighthouse-tourism.net/>
Tuletornid turismitooteks
<http://www.saared.ee/tt/tt1.htm>

Tuletornide Administratsioonide Assotsiatsioon (*International Association of Lighthouse Administrations (IALA)*). IALA on välja töötanud juhendi ajalooliste tuletornikomplekside säilitamiseks⁴⁷ ja see käsitleb põhiliselt tuletornide külastajatele avamise probleeme.

Põhiliseks probleemiks on külastajate ohutuse tagamine – seda peavad tegema vastavad piirangud, piirded, sildid ja töötajad. IALA juhend on küllaltki põhjalik alustades sellest, et jalakäijate ala peab olema muust liiklusest eraldatud ja lõpetades sellega, et müüdadavad suveniirid peavad olema kvaliteetsed. Tuletorni avamine külastajatele on üks väheseid viise kuidas panna see tulu teenima, ent karta on, et piletitulu ei saaks olema märkimisväärselt suur, arvestades tuletorni suhtelist väiksust ning turistidevoolu hooajalisust.

Tuletorni avamine külastajatele eeldab vähemalt ühe töökoha loomist. Huvilisi ei saa ilma järelvalveta torni lasta. Samuti seiab sellise lahenduse puhul kohe funktsiooni üks kõrvalhoone – majakal on tarvis külastuskeskust – kontori ja ekspositsiooniruumi. Täiesti mõistetavalt ei ole Veeteede Ametil turismiatraktsiooni töö korraldamiseks huvi, aega ega vahendeid.

Tuletornid mis on praegu avatud, näiteks Kõpu, on VTA jaoks endiselt vaid meremärk. Külastajate vastuvõttu korraldab seal MTÜ Eesti Tuletorni Selts.

Lasnamäe muuseum

Veeteede Ametil on enda töö juures praegu tarvis vaid tuletorni. Meresõiduohutuse tagamise juures ei mängi rohkem kui sajandi vanused hooned mingit rolli. Seetõttu oleks mõistlik kui Lasnamäe tuletorni külastamise korraldamisega tegeleks mõni Tallinna muuseumidest. Miks mitte rajada uus Lasnamäe muuseum.

Lasnamäe pikast ja huvitavast ajaloost ülevaate andmiseks tuleks arvatavasti kasutusele võtta mitu tuletornilinnaku hoonet. Ekspositsiooni saaks jagada kronoloogiliselt või temaatiliselt ehitiste vahel, nii, et oleks esindatud kõik olulisemad Lasnamäe arenguetapid ja kujunemise mõjutegurid alates muistses vabadusvõitlusest kuni tehase Dvigatel territooriumi Ülemiste Cityks arendamiseni. Oma osa oleks seal tuletorni ajalool, aga ka Lasnamäe lennuväljal, loomaaial, paemurdmise traditsioonil ja 1970. aastate totaalplaneeringul. Muuseumikülastajad saaksid liikuda mööda ekspositsiooni hoonest hoonesse.

⁴⁷ IALA, International Association of Lighthouse Administrations, IALA Lighthouse preservation manual (Tuletornide säilitamise juhend) www.iala-aism.org (21.05.2009)

Sellisel juhul oleks võimalik leida kasutus ka hoonetele, millel muidu vaevalt tulevikku oleks. Kõrgete akendega katlamajja saaks paigutada mingi osa ekspositsioonist, ning atsetüleengaasi vabriku taga asuv hoone võiks kaasajastamise järel vajadusel toimida hoidlana või osaliselt isegi kino- või videosaalina – aknaid ju pole.

Muud linnaga seotud avalikud funktsioonid

Korrastatud ruumidesse võiks paigutada ka näiteks mõne sotsiaalse suunitlusega asutuse.

Lasteaiakohtade nappus on Tallinnas sagedaseks probleemiks. Pisikesed vanad majad sobiksid hästi näiteks laste päevakeskuseks, seda enam, et hooneid ümbritseb hoov.

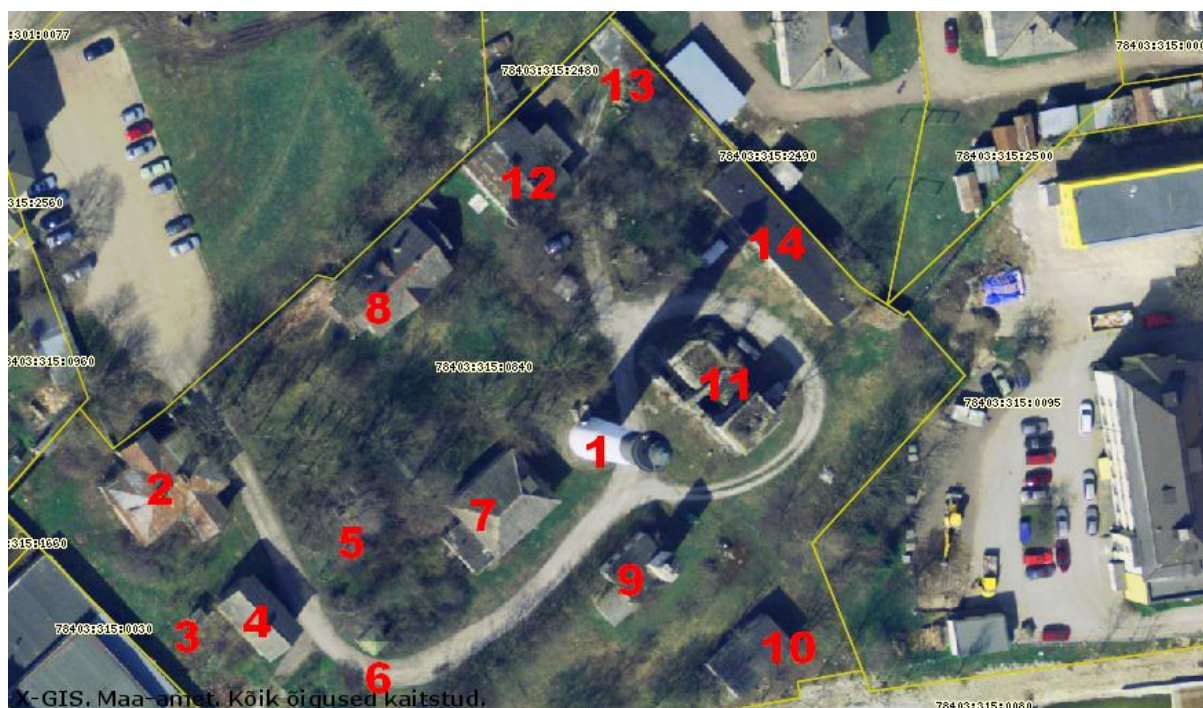
Hoonetesse huvikeskuse rajamine on samuti täiesti mõeldav. Vastavalt vajadusele võiksid ruumides rakendust leida tegevusetult Lasnamäe korterites istuvad pensionärid või koolinoored erinevates noorte- ja huviringides.

Muinsuskaitse eritingimused ja kaitsevööndi muutmise ettepanek

Käesolevad muinsuskaitse eritingimused on koostatud pidades silmas Tallinna liitsihi ülemise tuletorni kompleksi edasist positiivset arengut.

Kompleksi kuulub vaid üks mälestis – tuletorn (reg nr 8791). Ometi on seal teisigi arhitektuuriväärtuslikke hooneid. Tuletorn koos abihoonetega moodustab kompaktsed ajaloolise ja linnaehitusliku terviku ning mälestiste ja mittemälestiste eraldi käsitlemine ei oleks antud juhul õige.

Tuletornile on 1999. aastal koostanud arhitektuuriajaloolised eritingimused OÜ H. Uuetalu, seega ei pea autor vajalikuks nende kordamist, eriti arvestades tõsiasja, et torn on vastavalt mainitud eritingimustele restaureeritud ja siiani väga heas korras.

Arusaadavuse mõttes on kompleksi hooned tinglikult nummerdatud

1. Eritingimused hoonete kaupa

1.1. Hoone 1, Tuletorn

- 1.1.1. Tuletorni juures ette tulevate võimalike ehitustööde tarbeks koostada eraldi eritingimused või taotleda 1999. aastal OÜ H. Uuetalu koostatud eritingimuste kehtivuse pikendamist.

1.2. Hoone 2, Majakavahi elamu

Eksterjäär:

- 1.2.1. Säilitada avad olemasolevates kohtades ja suurustes
- 1.2.2. Fassaadil teha vajalikud krohviparandustööd, olemasolevat krohvi säilitada võimalikult suures ulatuses.
- 1.2.3. Olemasolev peauks asendada ajastule omase kahepoolse puidust tahveluksega. Eeskujuks võtta hoone ehitusjoonisel ja ümberehitusjoonisel näidatud (vt Illustatsioon 10 ja Lisa 4).
- 1.2.4. Hoone tagauks restaureerida.
- 1.2.5. Säilitada ja restaureerida olemasolevad avatäited, vajadusel kasutada sisemiste akende ees pakettklaase.
- 1.2.6. Restaureerida korstnad, eeskujuks võtta ajalooline foto (vt Lisa 2)
- 1.2.7. Maja otsal oleva uugi ava sulgeda aknaga. Akna valmistamisel võtta eeskujuks ajaloolisel fotol kujutatatu (vt Illustratsioon 11)
- 1.2.8. Hoone mahu suurendamine, juurde- ja pealeehitused ei ole lubatud
- 1.2.9. Säilitada hoone kõrgus
- 1.2.10. Säilitada hoone katuse materjal ja kuju

Interjäär:

- 1.2.11. Siseüksed kavandada hoone ehitusjoonisel toodute eeskujul (vt Illustratsioon 12 ja Lisa 4).
- 1.2.12. Teostada seinte, põranda ja lagede viimistluskihtide uuringud.
- 1.2.13. Uue sisekujunduse värvilahenduste juures lähtuda viimistluskihtide uuringutest.

1.2.14. Säilitada ruumides peegellaed.

1.3. Hoone 3, käimla

1.3.1. Puhastada.

1.3.2. Paigaldada ukсед. Uksed valmistada püstistest laudadest.

1.3.3. Hingetapid valmistada säilinute eeskujul, hinged neile sobivad (vt Lisa 14).

1.3.4. Uued ukсед ja ülejäänud hoone värvida sobiva värviga.

1.4. Hoone 4, Pesuköök

Eksterjäär:

1.4.1. Fassaadi paepinnad puhastada.

1.4.2. Säilitada olemasolevad avad praegustes kohtades ja suurustes.

1.4.3. Asendada olemasolev uks kahepoolse puidust tahveluksega. Uue ukse valmistamisel võtta eeskujuks 1930. aastate ülesmõõtmisjoonisel kujutatu (vt Illustratsioon 13).

1.4.4. Hoone rekonstrueerimise projekt kooskõlastada Tallinna Kultuuriväärtuste ameti muinsuskaitse osakonnas.

1.5. Hoone 5, Kelder

1.5.1. Taastada ventilatsioonikorstna ülemine osa. Eeskujuks võtta ülesmõõtmisjoonised 1930. aastatest ja Tallinna alumise tuletorni keldri ventilatsioonikorsten.

1.5.2. Taastada ja katta valtsplekiga keldri esiseina ehisviil.

1.5.3. Katta valtsplekiga keldri esiküljest eenduvad kaldpinnad.

1.6. Hoone 6, Kaevumaja

1.6.1. Taastada hoone sokkel

1.6.2. Parandada sissepääsusni viiv kolmeastmeline trepp.

1.7. Hoone 7, Generaatorihoone

1.7.1. Säilitada avad olemasolevates kohtades ja suurustes, välja arvatud allpool mainitavad.

1.7.2. Aknaavad, mis on alumisest äärest silikaattellisega madalamaks laotud taastada endises suuruses – eemaldada silikaattellis.

- 1.7.3. Kinni müüritud aken maja kguküljel avada või katta silikaattelistest avatäide krohviga.
- 1.7.4. Hoone kirdeotsal olev kinni müüritud uks on lubatud avada täied ulatuses või aknana. Kui otsustatakse mitte avada, siis silikaattellispind katta krohvikihiga.
- 1.7.5. Hoone fassaadid puhastada värvist ja mustusest.
- 1.7.6. Taastada algne paekivist eeskoda – hilisemad silikaattellisest juurdeehitised lammutada.
- 1.7.7. Olemasolev uks asendada puidust tahveluksega. Uue ukse valmistamisel võtta eeskujuks ülesmõõtmisjoonisel näidatu (vt Illustratsioon 14).
- 1.7.8. Silikaattellisega kinni müüritud avad seinas katta krohviga.

1.8. Hoone 8, Elamu

- 1.8.1. Säilitada olemasolevad avad praeustes suurustes ja asukohtades.
- 1.8.2. Säilitada kvaadri-immitatsioonid hoone nurkadel.
- 1.8.3. Säilitada puidust verandad hoone otstel.
- 1.8.4. Säilitada katuse kuju ja kõrgus.
- 1.8.5. Juurde- või pealeehitised ei ole lubatud.

1.9. Hoone 9, Katlamaja

- 1.9.1. Hoone ei oma arhitektuuriajaloolist väärtust, see on lubatud lammutada.

1.10. Hoone 10, Ladu

- 1.10.1. Hoone ei oma arhitektuuriajaloolist väärtust, see on lubatud lammutada.

1.11. Hoone 11, Atsetüleengaasi vabrik

- 1.11.1. Peatada konstruktsioonide edasine lagunemine.
- 1.11.2. Säilitada olemasolevad müürid võimalikult suures ulatuses.
- 1.11.3. Teostada müüride insenertehnilised uuringud.
- 1.11.4. Lammutada silikaattelistest pealisehitis.
- 1.11.5. Taastada viilkatus.
- 1.11.6. Asendada hoone ukсед uute puidust tahvelustega. Uute uste valmistamisel võtta eesujaks hoone ülesmõõtmisjoonisel näidatu (vt Illustratsioon 15).

1.11.7. Akendena kasutada puidust aknaid. Sisemistel raamidel võib kasutada pakett-klaasi.

1.12. Hoone 12, Masinistide elamu

Eksterjäär:

1.12.1. Säilitada avad olemasolevates kohtades ja suurustes.

1.12.2. Plastaknad vahetada välja sobiva raamijaotusega puitakende vastu. Sisemistel raamidel on lubatud kasutada pakett-klaasi.

1.12.3. Eemaldada katuselt eterniit, parandada plekk-katus.

Interjäär:

1.12.4. Teostada seinte viimistluskihtide uuringud.

1.12.5. Ruumide kujundamisel lähtuda viimistluskihtide uuringute tulemustest.

1.13. Hoone 13, Kuur

1.13.1. Ehitisel puudub arhitektuuriajalooline väärtus, hoone on lubatud lammutada.

1.14. Hoone 14, Ladu

1.14.1. Ehitisel puudub arhitektuuriajalooline väärtus, see on lubatud lammutada.

2. Nõuded võimalike uute hoonete projektlahendustele

2.1. Uusi hooned võib rajada krundi Peterburi tee äärsesse serva, alale, mis on krundile liidetud pärast 1940. aastat (vt Illustratsioon 9)

2.2. Krundile võib rajada kuni kaks uut, kaasaegse arhitektuuriga hoonet.

2.3. Uute hoonete konstruktsioonis ja fassaadil kasutada naturaalseid materjale.

2.4. Lähtuda materjalieheduse printsüübist – vältida imiteerivate materjalide kasutamist.

2.5. Uute hoonete puhul on kõrgusepiiranguks 8,5 meetrit, lähtudes majakavahi elamu (Hoone 2) kõrgusest.

2.6. Uute hoonete rajamise eelduseks on Silikaattelistest hoonete 9 ja 10 lammutamine, vältimaks krundi liiga tihedat hoonestatust.

3. Üldnõuded

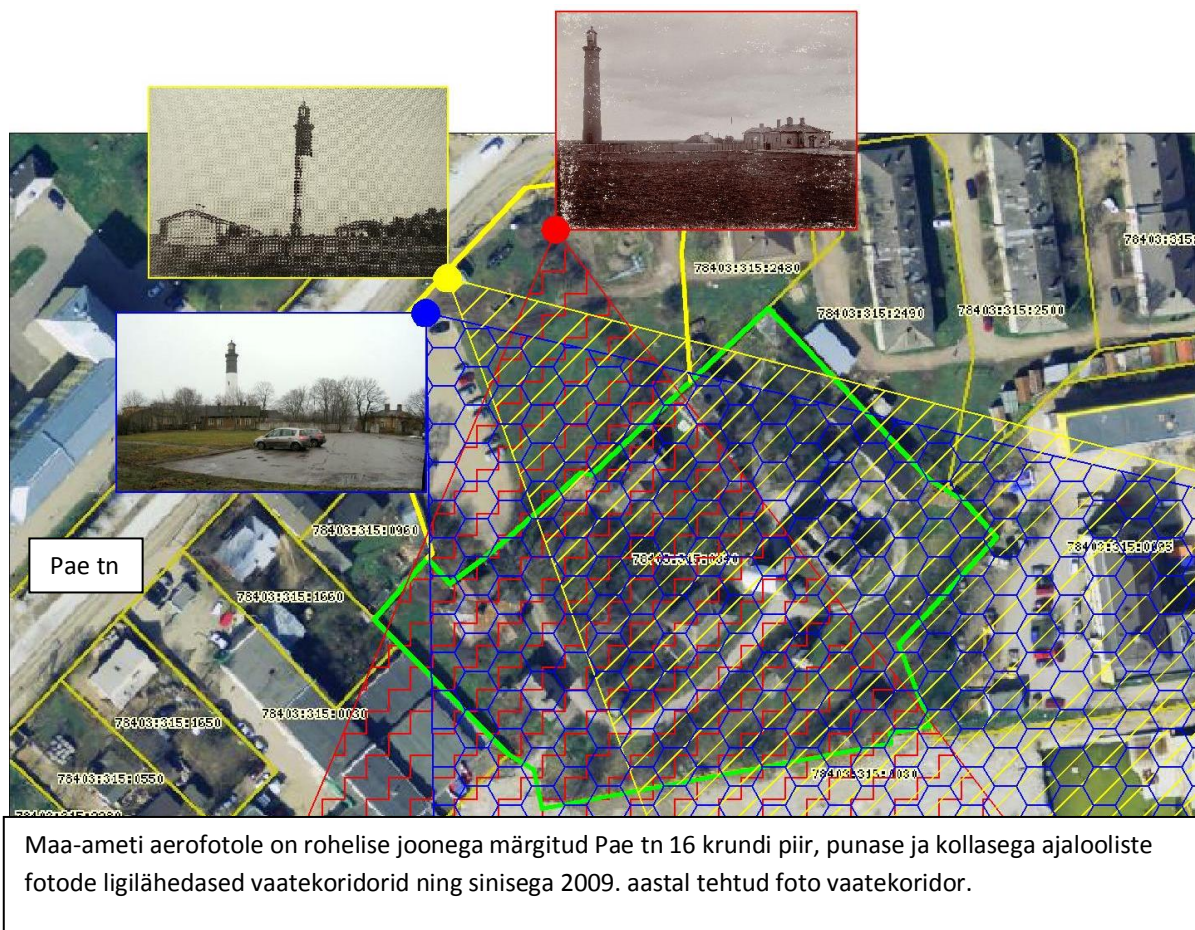
3.1. Paigaldada krundi sissesõidutee äärde kompleksi ja selle ajalugu tutvustav infotahvel.

- 3.2.** Välistada kõrvaliste isikute sissepääs hoonetesse. Tühjalt seisvate majade ukсед lukustada, aknaavad vajadusel kinni katta.
- 3.3.** Asendada sobimatu betoonpaneelidest piire krundi Pae tänava poolisel piiril , samu lagunenu d eterniiditahvlitega kaetud piire planguga. Plangu rajamisel võtta eeskujuks 1894. aasta ehitusjoonis (vt Lisa 7). Plangu rajamisel kasutada ära olemasolevad säilinud aiapostid (vt Illustratsioon 16 ja 17)
- 3.4.** Kõikide ehitustööde projektdokumentatsioon kooskõlastada Tallinna Kultuuriväärtuste ameti muinsuskaitse osakonnas.

Kaitsevööndi muutmise ettepanek

1997. aasta 18. augustill tunnistati tuletorn kultuuriministri määrusega nr 55 arhitektuurimälestisena kultuurimälestiseks, mälestise kaitsevööndiks määrati krunt. Nagu paljude teiste objektide puhul on ka Tallinna ülemise tuletorni juures ilmnenud vajadus kaitsevööndi muutmise järele. Praeguse kaitsevööndi suurus on ebapiisav kuna see ei arvesta mälestise seisukohalt oluliste vaadete kaitsega.

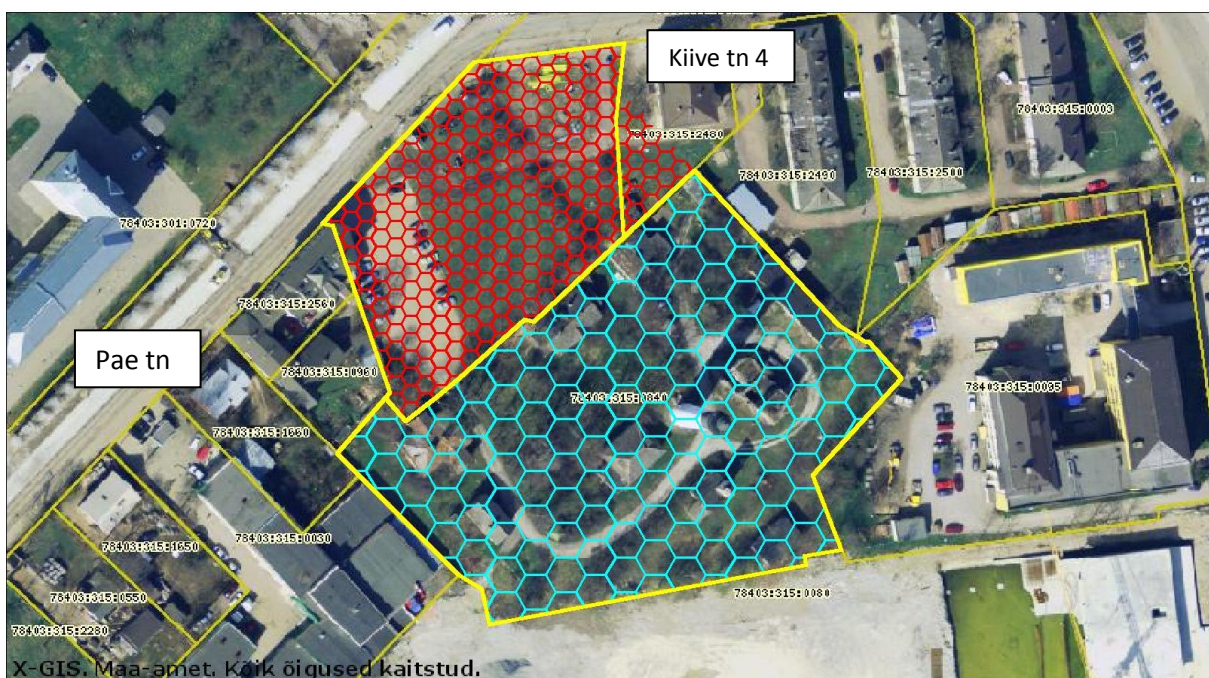
Tallinna ülemise tuletorni kompleksist on teadaolevalt säilinud vaid kaks ajaloolist fotot (vt Lisad 1 ja 2). Üks pärineb aastatest 1896 kuni 1900 ja teine on pildistatud arvatavasti ajavahemikus 1918–1938.

Mõlema fotografeerimise kohaks on praeguse Pae tänava äärne piirkond. Seesama vaade on avatud ka tänapäeval, ehkki kogu muu ümbrus on totaalset muutunud.

Tegu on ühe olulisema vaatekoridoriga tuletornile kui mälestisele ja ajaloolise maamärgile. Et tagada selle säilimine ka edaspidi – välistada sobimatute ehitiste kerkimine vaatekoridori – on vajalik ala kaitsevööndiks muutmine.

Kaitsevööndit võiks pikendada tuletornilinnaku krundist kuni Pae tänavani. Pae tänava ja Tuletornilinnaku vahele jääv krunt on hetkel kinnistamata maa, ning sel puuduvad ehitised, üle krundi läänepoolse osa kulgeb sissesõidutee majakakrundile, lisaks on suur osa sellest ka asfalteeritud ning see on kasutusel parkimisplatsina. Kaitsevööndi uus osa võiks olla olemasoleva mõtteline pikendus – seega hõlmaks see ka osa Kiive tn 4 krundist

Helesinisega on markeritud praegune kaitsevöönd – Pae tn 16 krunt –, punasega on markeritud ala, mille ulatuses võiks kaitsevööndit laiendada.

Kokkuvõte

Tallinna ülemise tuletorni kompleksi ajalugu algas 1835. aastal kui sinna rajati esimene kaheksatahuline tüvipüramiidjas puidust majakas. Esialgne tuletorn ei ole säilinud ent tänaseni seisab Pae tn 16 krundil majakavahi elamu, mis ehitati selle kõrvale 1851. aastal. 1880. aastateks olid tuletorni konstruktsioonid pehkinud ning selle asemele hakati kavandama uut kivist tuletorni.

Koos tuletorniga ehitati 1890. aastate esimeses pooles ka kelder, ja pesuköök ning 1896. aastal ehitati ümber majakavahi elamu. 1900. aasta paiku lisandusid kompleksi elektrigeneraatori hoone, masinistide elamu ja atsetüleengaasi hoidla, kus hiljem gaasi tootma hakati.

Järgmised hooned ehitati kompleksi alles 1950. aastatel – elamu, kaks laohoonet ja katlamaja. Tundub, et sel perioodil ehitatud hooned on rajatud vaid nende kasutusväärtust silmas pidades – tegu on ilmetute silikaattellisest kastidega. Erandiks on vaid 1951. aastal ehitatud elamu, mis oma stalinistlikult uusklassitsistliku arhitektuuriga sobitub küllaltki hästi ajalooliste hoonete kõrvale.

Tuletornilinnakus on seega näha jäljed selle kõikidest olulisematest arenguetappidest. Hoonete seisukord on väga erinev. Mälestisena kaitse all olev tuletorn on restaureeritud ja väga heas korras. Masinistide majas elab kirev seltskond, kes seal oma võimaluste ja vajaduste piires toimetab; majakavahi elamu on aeg-ajalt asustatud asotsiaalide poolt; atsetüleengaasi vabrik on varemeis.

Tehnoloogia areng on jõudnud niikaugele, et enam ei ole vaja majakavahte, atsetüleengaasi ega elektrigeneraatorile eraldi hoonet. Sel põhjusel on kasutuna seismas paljud tuletornide abihooned maailmas. Et tagada ajalooliste hoonete säilimine on esmatähtis leida neile sobiv uus funktsioon.

Paljud uue kasutuse leidnud tuletornikompleksid näiteks USAs ja Rootsis töötavad mingit laadi turismiattraksioonidena, hotellide või restoranidena. Lasnamäe kontekstis ei tundu selline lahendus eriti perspektiivikas. Tallinna liitsihi ülemise tuletorni kompleksi tulevik võiks olla vähem kommertslik ja sotsiaalselt läbimõeldum.

Käesolev töö pakub välja ja analüüsib mitut võimalikku lahendust praegu kasutatuna seisvatele abihoonetele. Üheks variandiks on – rõhudes ajalooisele järjepidevusele – võtta

hooned kasutusele näiteks Veeteede Ameti töö- või eluruumidena. Samas on mõeldav ka kompleksi kuuluvate hoonete muuseumina kasutusele võtmine. Kusjuures ekspositsioon võiks keskenduda pigem Lasnamäe kui ainult tuletorni ajaloole – see suurendaks oluliselt võimalike huviliste ringkonda. Erinevad sotsiaalse suunitlusega asutused – väikelaste päevahoid või vanurite päevakeskus – sobiksid rohkem kui saja aastastesse hoonetesse samuti hästi. Arvatavasti on teisigi funktsioone, mille jaoks on võimalik tuletornilinnakut kohandada. Isegi mõne uue hoone rajamine kompleksi on teatud tingimustel mõeldav.

Kogu kompleksi edasise hea käekäigu tagamiseks on vaja säilitada tuletornilinnaku ajalooline miljöö ja hoiduda selle liiga tihedast hoonestamisest. Samuti on vaja säilitada olulisemad vaated mälestisele ja linnakule. Käesolevas töös on ettepanek tuletorni kaitsevööndi laiendamiseks, eesmärgiga kindlustada ühe olulisema vaatekoridori – Pae tänava ja majaka krundi vahelise tühja ala – säilimine.

Käesolev töö ei süübi iga hoone detailidesse ja krohvikihptide alla vaid tegeleb 19. sajandist pärit majakalinnaku kui terviku ajaloo oleviku ja tulevikuga kaasaegse linna keskkonnas. Kõnealuse tuletorni ja selle abihoonete väärtus seisnebki pigem kompleksuses ja miljöös, mille nad kujundavad. Loodetavasti on majakavahi elamu ja teiste hoonete praegune abitu ja räämas olek vaid varjusurm, millest peagi tõustakse.

Summary

The current bachelor's thesis is about a lighthouse complex in Estonia: "The history and future of the Tallinn rear range lighthouse complex". The lighthouse is situated in a suburb not far from the center of Tallinn. The lighthouse has played an important role in the development of the area. Even one of the streets nearby is named *Red* after the original colour of the lighthouse.

The work consists of an historical review, documenting of the present state of the complex and an analysis of some of the possible alternative uses for the historical buildings, that have lost their original functions.

The aim of this work is to give an overview of the history of the complex and analyse the possibilities of the sustainable development of a 19th century lighthouse complex within a modern city.

Material and historical evidence for the work was gathered from Estonian Maritime Museum, Estonian National Archives, Tallinn City Museum and Estonian Film Archives and the archive of the National Heritage Board. Some information reached the author in conversations with experts on the history of lighthouses – Jaan Vali and Peeter Peetsalu.

There are two lighthouses in Tallinn, one – Tallinn front range light – was built in 1806 and the other – Tallinn rear range light – was built in 1835 to complement it. The latter is the subject of this work. The mentioned lighthouse was originally built of wood in 1835. In 1896 it was replaced with a new stone lighthouse, that stands till this day.

In the complex, there are fourteen buildings all-together. Oldest of the houses standing is the lighthouse-keepers dwelling house, built already in the time of the wooden lighthouse, in 1851. By 1880s the condition of the wooden lighthouse was so poor, that it had to be replaced. The planning and preparation works probably began already in 1889. At the same time with the new lighthouse, cellar and the laundry house were built –they were both completed in 1894. In 1896 the new lighthouse was completed and started to work, in the same year the lighthouse keeper's house was reconstructed.

Shortly after the turn of the century electricity was introduced to the complex – generator building and motorist's dwelling house were built by 1902. Acetylene gas storage house was built using the same materials and architectural means as the two forementioned ones.

Several additions were made to the complex in the time of the Soviet occupation, buildings from that period are rather poorly built: the quality of the construction is low and unfortunately so is their architectural value.

The problems the lighthouse complex is facing are similar to the ones of many other lighthouse complexes in different parts of the world. Many of the forementioned buildings have lost their function due to technological progress - lighthouse keepers and generators are no longer considered to be necessary, acetylene gas is out of use.

While the lighthouse itself is in perfect condition and working, but the surrounding buildings, including the lighthouse keeper's house built in 1851, the cellar(1894) and the generator building(1901) are standing empty without function. The acetylene factory house(1902) lies in ruins.

To solve this problem and guarantee the preservation of historic buildings they need to be given functions. There are different private, public, social and commercial ways to use them.

One way – emphasizing historical continuity – would be to use the buildings as work- and livingquarters for the employees of the Estonian Maritime Administration, creating modern offices and homes in old buildings. These functions would be especially suitable also because the buildings are surrounded by a garden which without a doubt has a recreative effect on people.

The idea of turning the complex into a museum would also be a rather good solution. The focus of the exposition should in that case be not on the lighthouse, but on the history of a wider area surrounding it. That way a more wider audience would be affected rather than a relatively narrow circle of lighthouse enthusiasts.

The buildings could also be used in various social functions, such as a day care center for children or a local social center for the elderly.

In conclusion, it is fair to say, that although the condition of many of the buildings in the complex is not good at all, it is possible to use the buildings in the future. Hopefully they are just going through an hibernation period. If they happen to survive it and an interest rises, they will probably once again play an important role in the cultural development of the area.

Kasutatud materjalid

Kirjandus

Aleksejev, Igor. Eesti tuletornid. Tallinn: Prisma print, 2003.

Aleksejev, Igor. Eesti tuletornid. Tallinn: GT Projekt, 2000.

История гидрографической службы русского флота. Sankt Peterburg, 1997.

Kivi, Aleksander. Tallinna tänavanimed. Tallinn: Valgus, 1972.

Luige, Armas. Eesti tuletornid. Tallinn: Eesti raamat, 1974.

Nerman, Robert. Lasnamäe ajalugu. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1998.

Описание маяков, башен и других предостерегательных для мореплавателей знаков Российской Империи, составленное по 1-е июня 1879 года при Гидрографическом департаменте Морского Министерства. Sankt Peterburg, 1879 (Тип. Морского министерства).

Peetsalu, Peeter. Eesti majakamaailm. Tallinn: Olion. 2006.

Kasutatud arhiivimaterjalid

Eesti meremuuseumi arhiiv (MM)

734:1 Tallinna lõunatuletorni ehitusprojekti koopia 1893. aastast.

734:2 Tallinna lõunatuletorni eskiisjoonis.

734-3 Majakalinnaku 1904. aasta asendiplaan.

734:5 Majakalinnaku 1893. aasta asendiplaan.

734:7 Majakalinnaku 1894. aasta asendiplaan.

734:8 Tallinna lõunatuletorni 1875. aastast pärinev asendiplaan.

734:10 Tallinna lõunatuletorni eskiisjoonis.

Tallinna lõuna tuletorni ülesmõõtmisjooniste koopiate kaust

Eesti meremuuseumi fotokogu (MMF)

216:60 Foto majakalinnakust.

Eesti Riigiarhiiv (ERA)

F 1091 Tallinna Lasnamäe Lõuna tuletorni maa-ala arvestus ja plaanid, ehituste projektid (1937), n 1, s 451.

Muinsuskaitse arhiiv (MKA)

A-5190 Tallinna lõuna-tuletorni arhitektuuriajaloolised eritingimused, OÜ H. Uuetalu (1999).

FP-671 Tallinna lõunatuletorni välisviimistluse pass, OÜ H. Uuetalu (1999).

P-12383 Tallinna lõuna-tuletorni remondi- ja restaureerimisprojekt, AS GT Projekt, Tallinn 1999

Veeteede Ameti arhiiv (VTA arhiiv)

Tallina lõunatuletorni ülesmõõtmisjooniste kaust.

Interneti materjalid

[International Association of Lighthouse Administrations, IALA Lighthouse preservation manual \(Tuletornide säilitamise juhend\)\[WWW\] www.iala-aism.org \(21.05.2009\)](http://www.iala-aism.org)

Ehitustegevus veeteel ja navigatsioonimärgi läheduses. Riigi Teataja, 2003.
[WWW] <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=73429> (25.04.09).

Majakat matkailutuotteeksi - Majakkamatkailun kehittäminen Etelä-Suomen ja Viron saaristoissa [WWW] <http://www.lighthousetourism.net/> (21.05.09)

Illustratsioonid

Illustratsioon 1: Kelder Tallinna alumise tuletorni juures

Illustratsioon 2: Kelder Tallinna alumise tuletorni juures

Illustratsioon 3: Kelder Vilsandi tuletorni juures

Illustratsioon 4: Kelder Tallinna ülemise tuletorni juures

Illustratsioon 5: Pakri tuletorni sokliosa, ehitatud 1889

Illustratsioon 6: Tallinna ülemise tuletorni sokkel, ehitatud 1894-1896

Illustratsioon 7: Tahkuna tuletorni sokkel, ehitatud 1875

Illustratsioon 8: Majaka talu Abruca saarel

Illustratsioon 9: Ala tuletorni Pae 16 krundil, kuhu uue hoone rajamine on mõeldav.

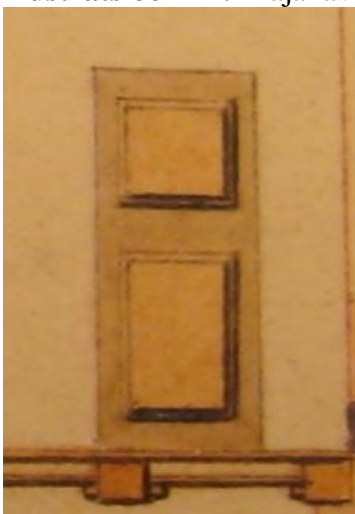
Illustratsioon 10 : Majakavahi elamu peauks vasakul 1851. aastal ja paremal 1896. aastal

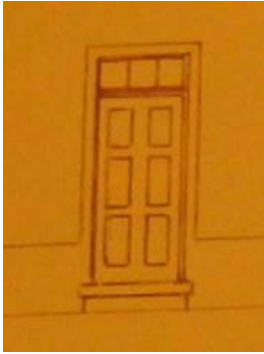
Illustratsioon 11: Uugi akende esialgne kuju

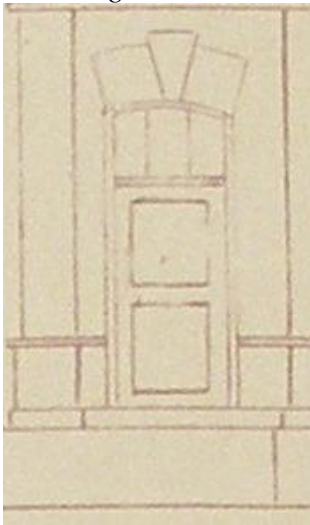
Illustratsioon 12: Majakavahi elamu siseuks 1851. aasta ehitusjoonisel.

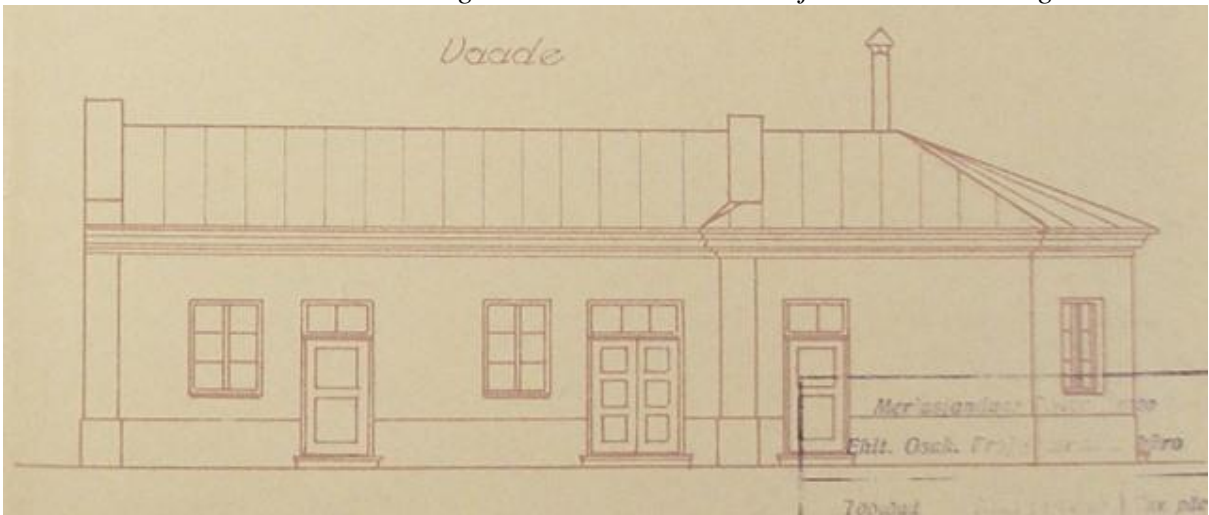
Illustratsioon 13: Pesuköögi sissepääsu tahveluks. Detail ülesmõõtmisjooniselt. Meremuuseum.

Illustratsioon 14: Generaatorihoone sissepääsu tahveluks. Detail ülesmõõtmisjooniselt. Eesti Riigiarhiiv.

Illustratsioon 15: Detail atsetüleengaasi vabriku ülesmõõtmisjooniselt. Eesti Riigiarhiiv.

Illustratsioon 16: Arvatavasti 1894. aastal ehitatud plangust säilinud aiapostid Tallinna lõuna tuletorni krundi Pae tänava poolisel piiril.

Illustratsioon 17: Arvatavasti 1894. aastal ehitatud plangust säilinud aiapost 1951. Aastal ehitatud elamu nurga juures krundi Pae tänava äärsel piiril.

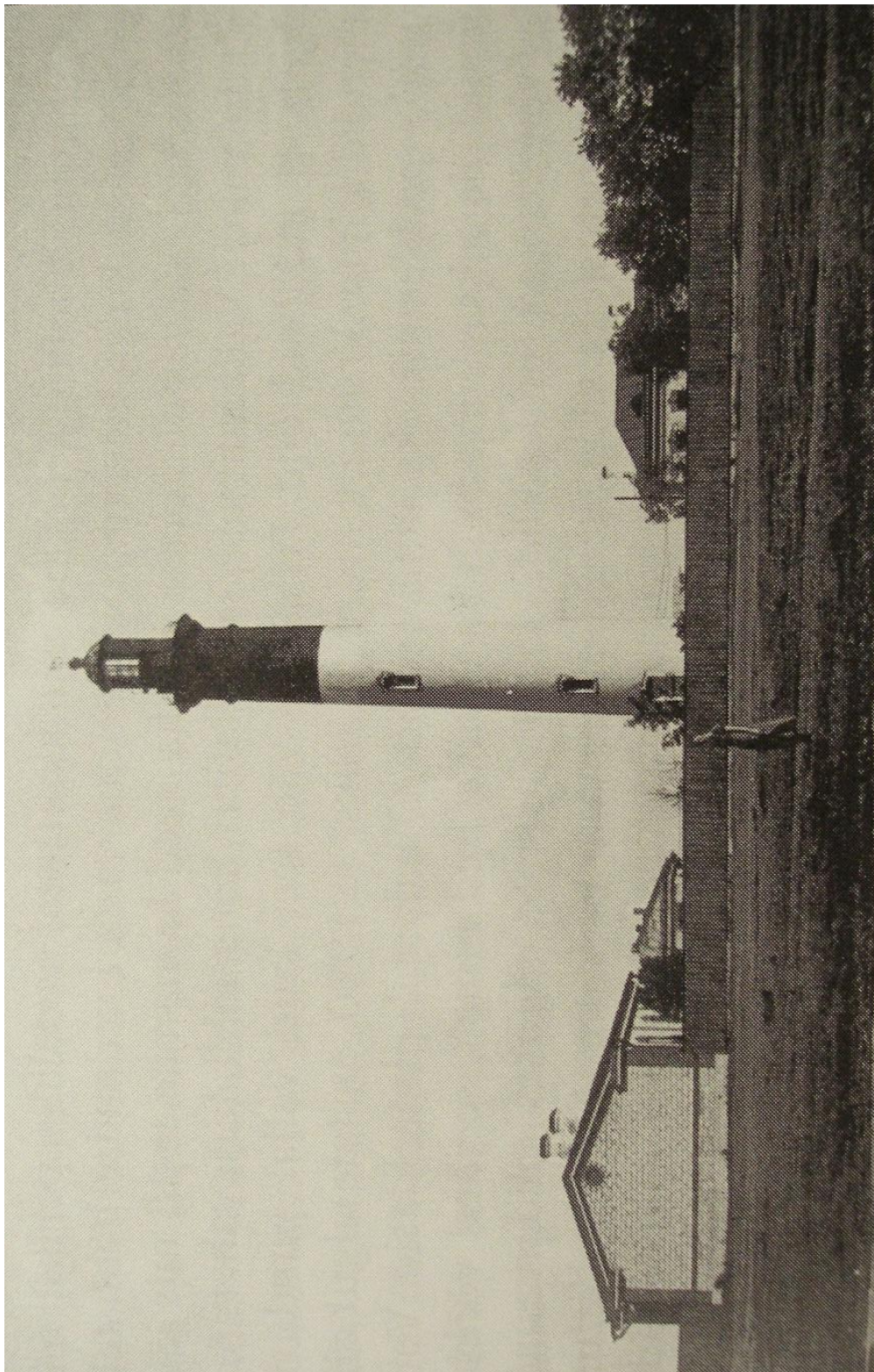

Illustratsioon 18:
Vaade tuletorni rōdult.

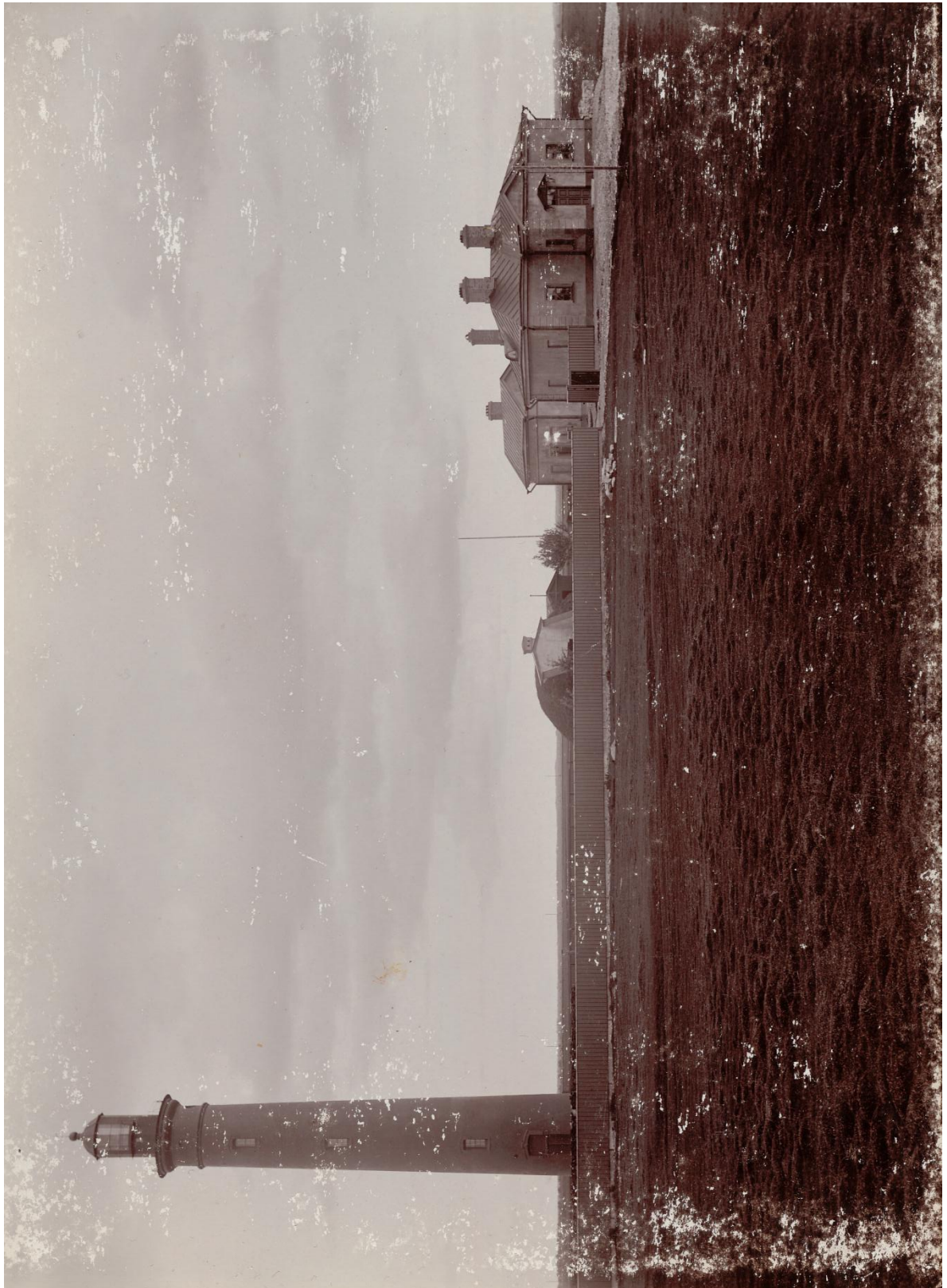
Lisad

Lisa 1 *Illustratsioon nr 58 Robert Nermani raamatust Lasnamäe ajalugu. Foto arvatavasti 1920. aastatest.*

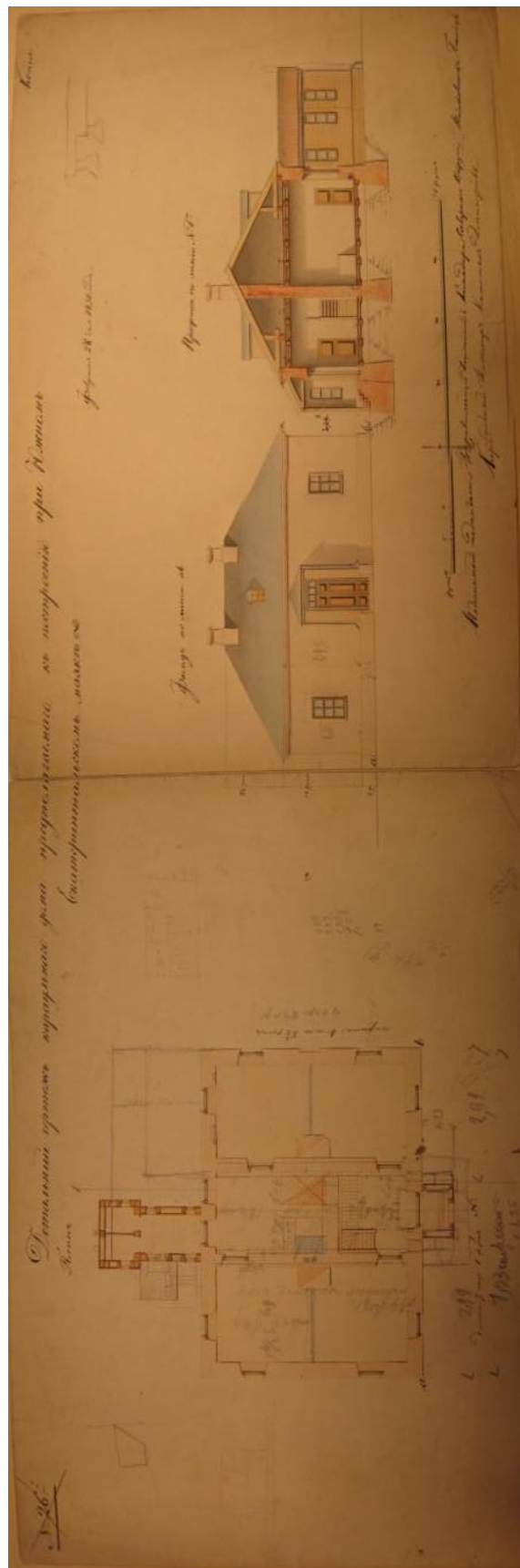
Lisa 2

Foto Meremuuseumi kogust, pildistatud aastatel 1896-1900.

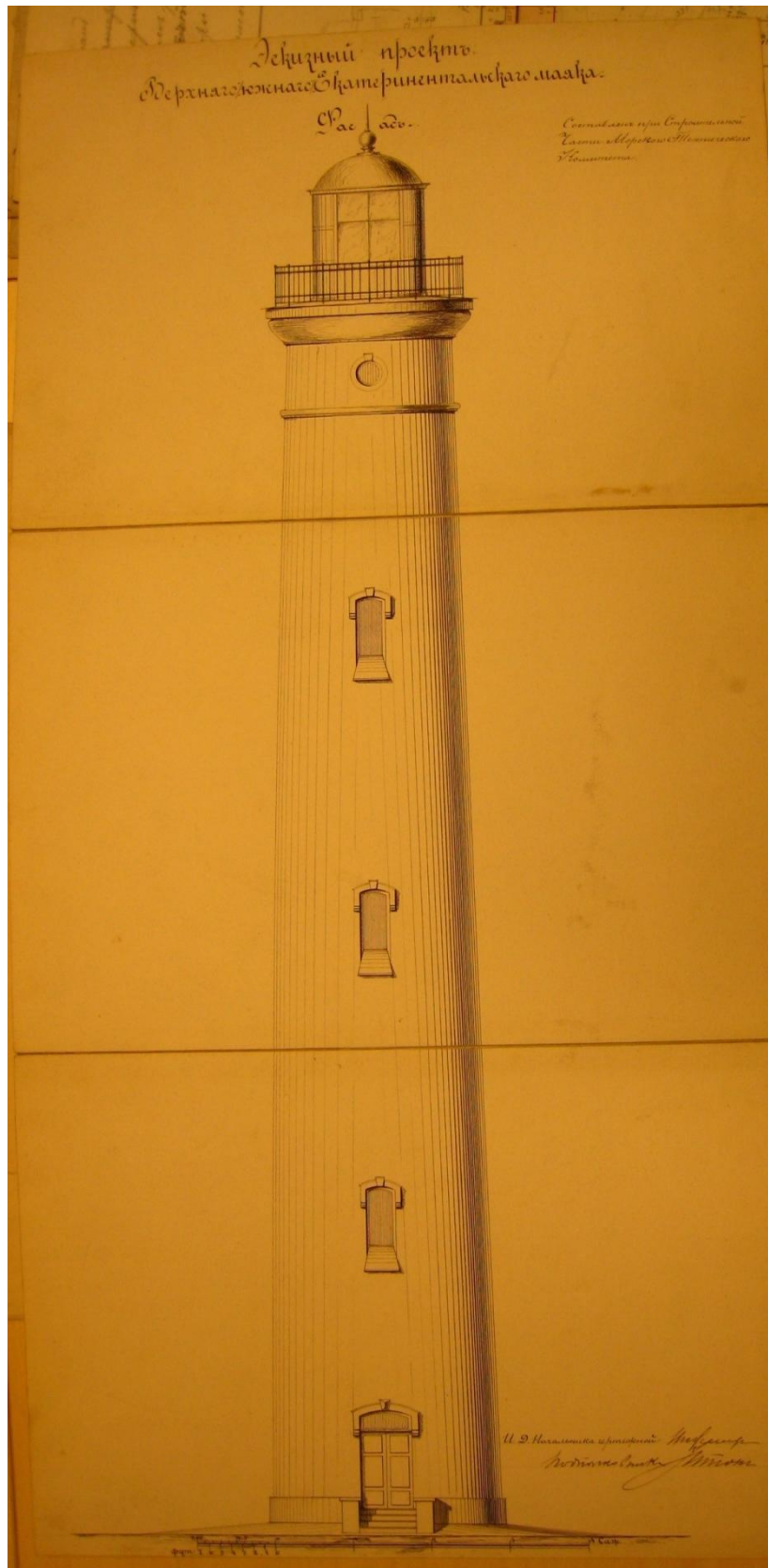

Lisa 4

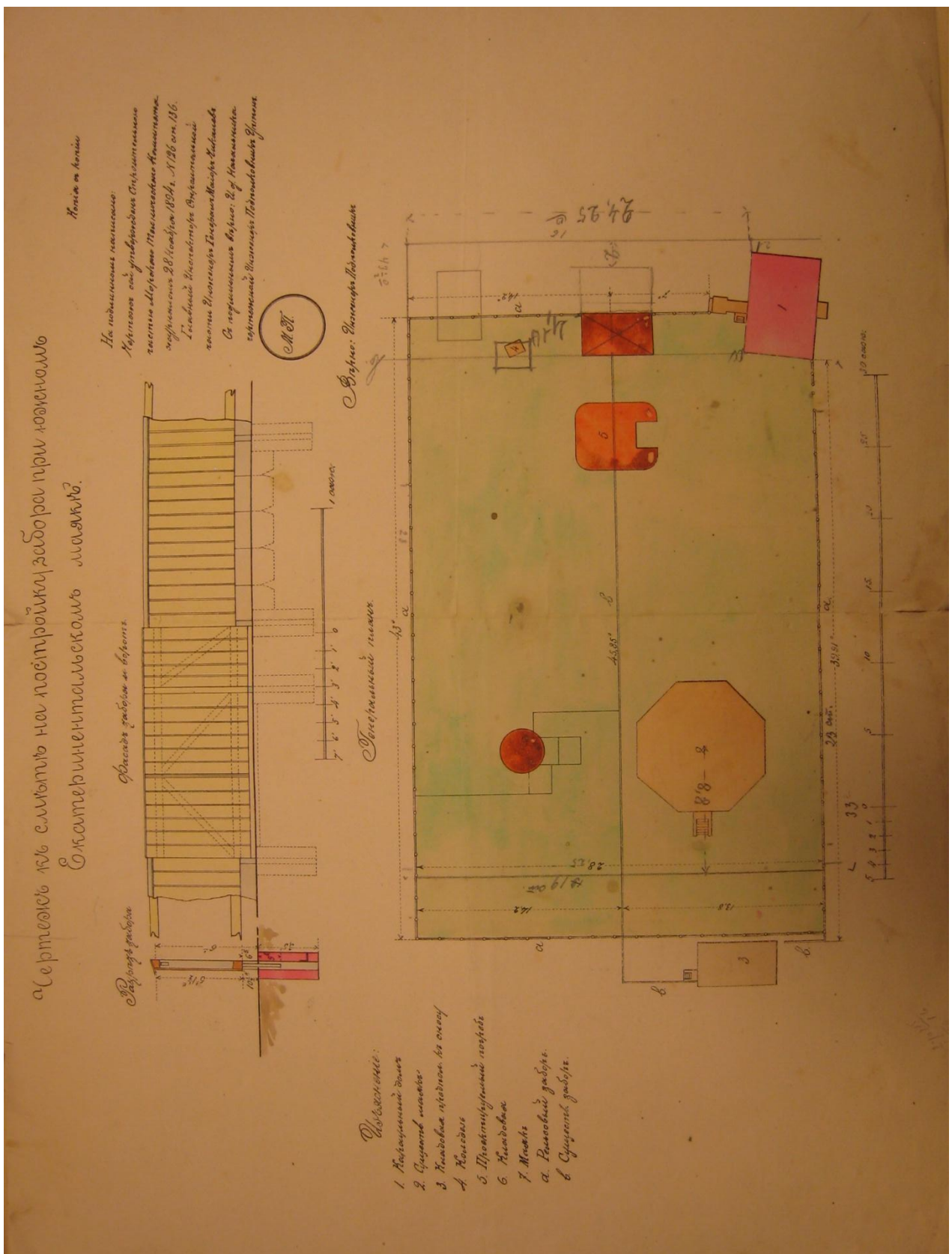
Majakavahi elamu ehitusjoonis aastast 1851. Meremuuseum.

Lisa 5
Tuletorni eskiisjoonis aastast 1893. Meremuuseum.

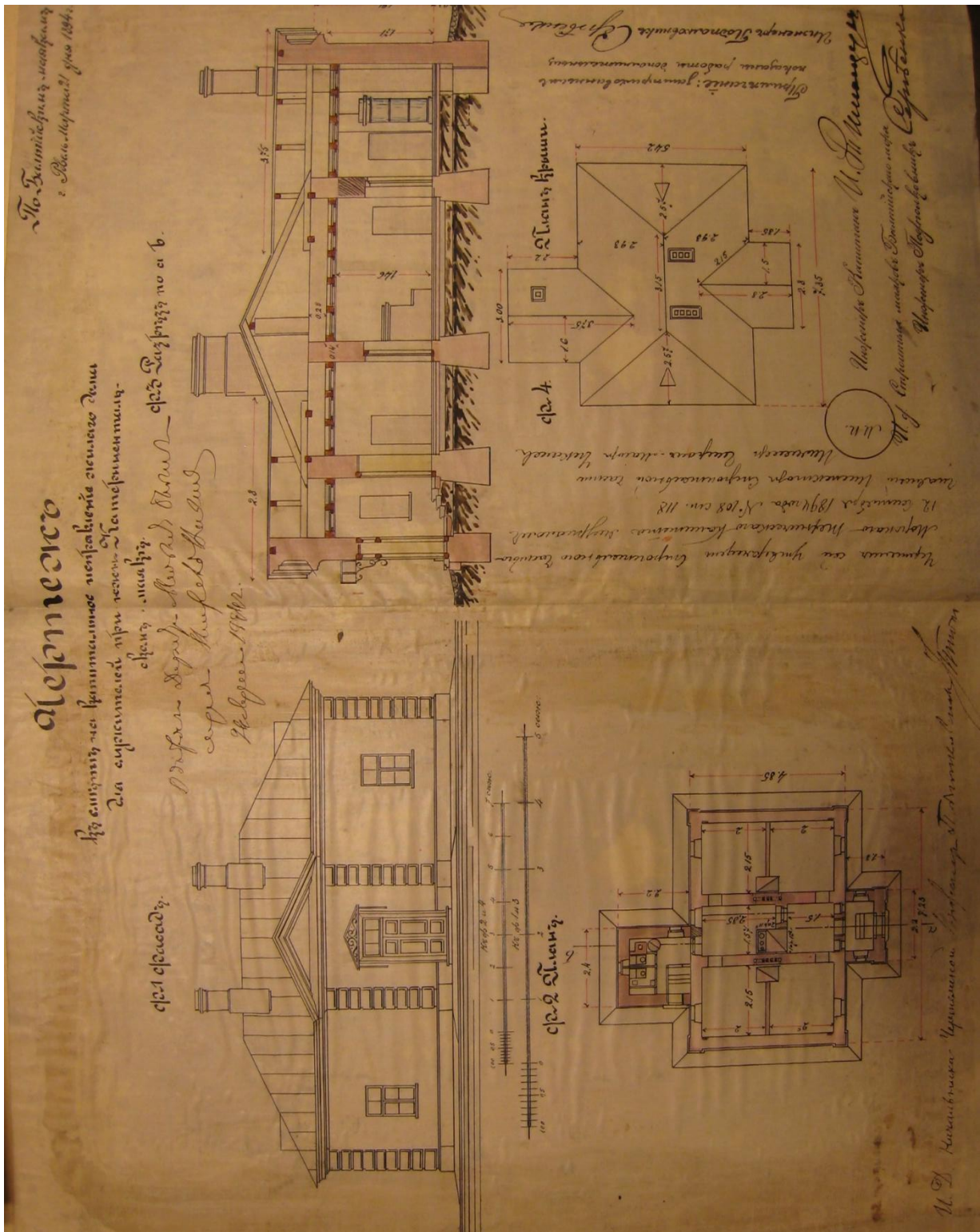

Lisa 7
 Tuletonnilinnaku plaan aastast 1894. Meremuuseum.

Lisa 8

Majakavahi elamu ümberehitusjoonis 1896. aastast Meremuuseum.

Lisa 11

Majakalinnaku asendiplaan 1938. aastast. Meremuuseum.

Lisa 12

Tuletorn (1896)

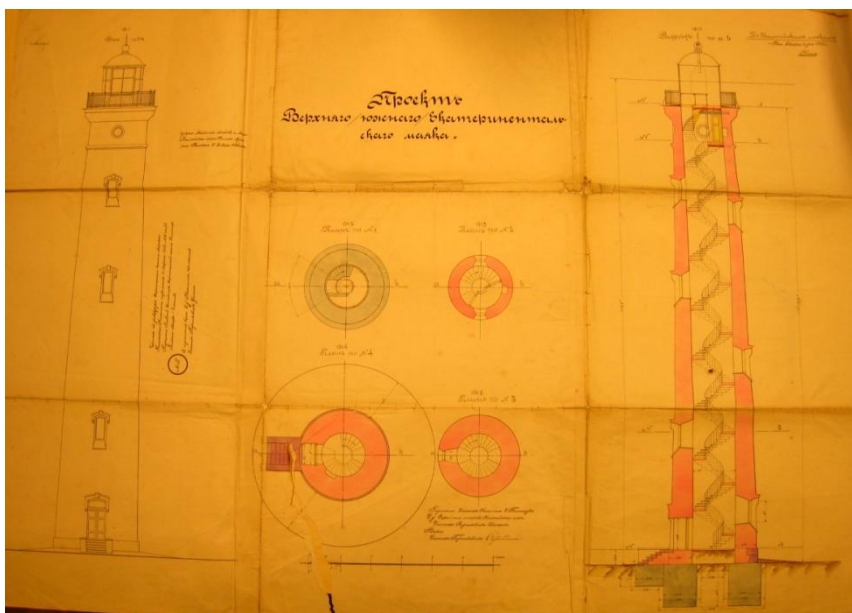
Ringikujulise põhiplaaniga torn, mis asub krundi keskel. Hoone on detailideni säilinud ning heas korras – hoone restaureeriti aastatel 1999-2000. Muinsuskaitse eritingimused kirjutas Juhan Kilumets, restaureerimisprojekti koostas AS GT Projekt. Kogu ehitis on väga heas korras. Tegu on töötava meremärgiga. Tuleruumi kõrgus maapinnast on 40 meetrit.

Vaade tuletornile Pae tänavalt.

Maa-ameti aerofoto. Tuletorn on tähistatud punase joonega.

Tuletorni ehitusprojekti koopia aastast 1893. Meremuuseum (MM 734:1).

Sokkel	<p>Sokkel on laotud graniitsegmentidest, seda ümbritseb perimeetralselt ca 3m laiune munakividest riba.</p>
Seinad	<p>Paekivist müür on kaetud krovhikihiga, torni ülemine kolmandik on värvitud mustaks, alumised kaks kolmandikku valgeks. Tornikehand on kooniline, torni ülaosa läbimõõt on väiksem kui alaosas. Ehitusprojektilt selgub, et samamodi väheneb ka müüri paksus.</p>
Katus <p><i>Vaade tuleruumile ja torni ülaosale.</i></p>	<p>Torni kiviosa lõpetab tüvest eenduv rõduplatvorm. Selle peal asub 12-tahuline metalltahvlitest neetide ja poltidega kokku monteeritud tuleruum. Tuleruumi katva vaskplekist kupli peal on metallist muna. Sellele kinnitub dekoratiivne varras, mis näitab ilmakaari.</p>
Uksed <p><i>Vaade sissepääsule koos trepiga, vaade uksele.</i></p>	<p>Tuletorni sissepääsul on kahepoolne rauduks, mille taga on kahepoolne tahveluks. Ukse kohal on seinast eenduv sandriku laadne detail, mis on sarnaselt akende kohal olevatele sandrikele rõhutatud lukukivi motiiviga.</p>

Aknad

Torni kiviosa lõuna ja põhjaküljel on kolm püstise ristküliku kujulist akent, lisaks on põhja, ida ja lääneküljel torni tipuosas veel ka ümaraknad. Ristküliku kujuliste akende kohal on rõhutatud lukukivi motiiviga eenduvad sandrikud. Kõikide akende välimised raamid on metallist, sisemised raamid puidust. Raamid jagavad ristkülikukujulised aknad kaheksaks ruuduks, ümarakende ees on ristrossiga raamid. Tuleruumil on metallraamiga üheksaks ruuduks jaotatud aken

Interjäär:

Põrand	Paeplaatidest põrand.
Seinad	Seinad on kaetud krohvikihiga, värvitud valge ja halli värviga. Tornitüve ülaosas asuvad puitvaheseinad on aaderdatud.
Siseuksed 	Tornitüve ülaosas on kaks aaderdatud tahvelust, need on hästi säilinud. Samuti on säilinud uste algsed metallist sulused lingid, hinged ja muu.
<i>Torni ülaosas olev tahveluks ja selle link; foto: J. Kilumets 1999</i>	

Trepp

Vaade torni põrandalt üles.

Vaade torni ülaosast alla.

Mööda torni seina sisepinda kulgeb paekivist astmetega keerdtrepp. Iga poole tiiru järel on trepil vahemademed, nende all on seintesse kinnituvad treppi toetavad metallist konsoolid.

Trepikäsipuu on ümar ning kulgeb ühtlase lindina torni tippu, see toetub lihtsatele sirgetele metallist tugeledele.

Aknad

Sisemised aknaraamid on puidust, need on hästi säilinud, samuti on alles algsed kremoonid, hinged ja sulused.

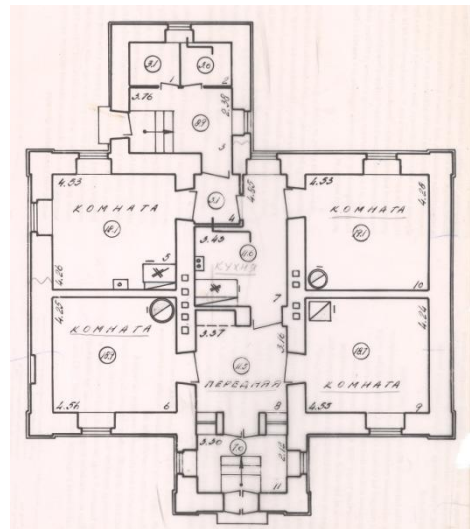
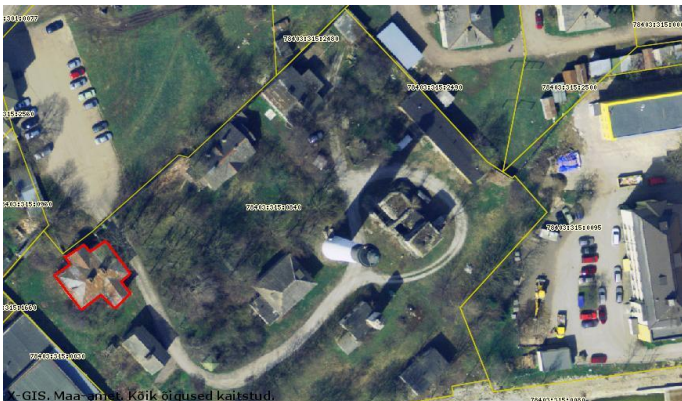
Lisa 13

Majakavahi elamu (1851)

Tegu on ristküliku kujulise põhiplaaniga edela-kirde suunalise pikiteljega ühekorruselise klassitsistliku hoonega, mille põhimahust eendub nii loode- kui kaguküljel kivist eeskoda. Hoone asub krundi sissesõidutee ääres värava kõrval.

Räästa kõrgus maapinnast – 5.50m
Harja kõrgus maapinnast - 8.50m

Hoone põhiplaani nõukogudeaegsel ülesmõõtmisjoonisel. VTA arhiiv.

Sokkel

Paekiviplakkidest laotud sokkel, hoonet ümbritseb perimeetralselt ca 70cm laiune munakividest riba. Maja taga ja külgedel on sokkis ventilatsiooniavad, sissesõiduteepoolsel küljel on need kaetud kuidust plaatidega.

Kahjustused: Sokli pinnal on märgata vetika või sambli kasvu, ent olulisi kahjustusi see põhjustanud ei ole. Samuti ei ole sokliosas märgata muid kahjustusi.

<p>Seinad</p> 	<p>Punasesest tellisest müürid on kaetud krohvikihiga, viimati värvitud kollaseks, näha on ka alumisi roosakaid ja valgeid kihte. Enamik hoone nurkasid on kvadreeritud, vaid hoone taga eenduval tiival ja hoone lõunapoolsel nurgal ei ole kvaadri-imitatsioone. Hoone edelaküljel on krohvikihit millegipärast peaaegu olematu.</p> <p>Kahjustused Seinä kattev krohvikihit on mitmes kohas lahtine või lagunenu, räästa alustes piirkondades on see enamasti puudulikust sademete äravoolusüsteemist tingitud.</p>
<p>Katus</p> 	<p>Katusekattematerjaliks on valtsplekk, korstnad on punasesest tellisest. Hoone edela- ja kirdeotsal on katuses ümarkaarsed uugid. Hoonel on valtsitud räästarennid, mis juhivad vee vihmaveetorudesse.</p> <p>Kahjustused: Katuseplekk on tugevalt korrodeerunud, korstnapitsid lagunevad, telliste vahelt on ilmastiku tõttu murenenu sideaine ja osa kive on lahtised või juba alla kukkunud. Katuses on mitmeid läbijookse, sellest on tingitud kahjustused konstruktsioonidel hoone sees. Osa vihmaveetorudest on hoone küljest puudu, räästarennid on prahti täis ja osalt läbi roostetanud.</p>
<p>Uksed</p> <p><i>Hoone peauks ja tagumine uks.</i></p>	<p>Kogu hoonel kaks ust: kahepoolne püstlaudisega kaetud peauks, mis pärineb arvatavasti 1970.-80. aastatest ja tagumise väljapäsu uks, mis on korralik tahveluks ja võib olla pärit hoone ümberehituse ajast – 1896. aastast.</p> <p>Kahepoolsel peauksel pudub link ja igasugune lukustusmahhanism, tagumisel uksele on seespool tugevad tulekahjustused, puudu on ukse alumine tahvel, uks on hingedelt maha tõstetud.</p>

<p>Aknad</p>	<p>Aknad on puidust. Maja aknad on arvatavasti pärit 1940. aasta eelsest ajast. Ajalooliselt Meremuuseumi kogus olevalt fotolt on näha sarnase raamijaotusega aknad, seega on võimalik, et need on pärit 1896. aastast või mõned isegi 1851. aastast.</p> <p>Kahjustused: Akende klaasid on 2008. aasta tavel lõhutud, maja tagumise eenduva tiiva aken on saanud kannatada tulekahjus samal talvel.</p>
<p>Varikatus</p> 	<p>Varikatus on raudplekist ja toetub sepistatud konsoolidele. Dekoratiivne sepistatud võre ehib ka varikatuse viilu.</p> <p>Kahjustused: varikatuse plekk ja katuse tugikonstruktsiooni – konsoolide ja ehisvõre pind korrodeerunud, ent üldiselt tundub varikatus olevat heas seisukorras.</p>

Interjäär

<p>Põrand</p>	<p>Laudpõrand.</p>
<p>Seinad</p>	<p>Seinad on kaetud krohvikihiga, osades ruumides on selle peal ka mitu kihti tapeeti. Enamikes ruumides on paaegellaed, mille all, mööda seinääri jookseb stukk-karniis. Hoones on säilinud vaid kandeseinad, kergema konstruktsiooniga vaheseinad on lammutatud.</p>

<p>Küttekahad</p> <p><i>Pliidi ja ahju jäänused ning paremini säilinud plekkahi.</i></p>	<p>Hoones on üks pliit, kaks kahhelahju ja kaks ümarat plekkahju.</p> <p>Kahjustused: Hoones ei ole säilinud ühtegi töökorras küttekeha, majas olnud neli ahju ja pliit on langenud vandalismi ohvriks. Ahjude ukсед ja pliidiraud on varastatud, enamike ahjude kiviosad on lõhutatud.</p>
<p>Siseuksed</p> 	<p>Hoones ei ole säilinud ühtegi siseust, küll aga on alles uksepiidad suhteliselt suurte hingetappidega. Säilinud on ka uste piirdeliistud, mis on</p>

Lisa 14

Käimla

Tegu on hariliku kuivkäimlaga. Hoone asub krundi lääneosas, pesuköögi kõrval. Hoonel on puitsõrestikseinad ja need on kaetud kitsa katteliistuga laudisega. Kuna hoone on ehituselt väga sarnane kaevumajale on alust arvata, et tegu on umbes sama vana hoonega, sellisel juhul oleks tegu üle saja aasta vanuse ehitisega. Meremuuseumi arhiivis hoitakse 1930. Aastatest pärit ülesmõõtmisjooniste koopiaid.

Paistab, et käimla on kasutusel tänaseni, ent igasugune hooldus puudub.

Vaade käimlale kirdest.

Detail: lihtsa profileeringuga pärlini ots.

Maa-ameti aerofoto majakalinnakust. Käimla on tähistatud punasega.

Seinad	Puitsõrestikseinad on kaetud kitsa katteliistuga laudisega.
	Kahjustused: Seinte alaosas on märgata niiskuskahjustusi.
Katus	Hoone pultkatus on kaetud eterniidiga

<p>Uksed</p> 	<p>Käimla on kahekohaline, kahe sissepääsuga. Mõlema ees on kunagi olnud uks, praegu puuduvad mõlemad. Uksepiitade lõljes on alles hingetapid.</p>
---	--

<p>Aknad</p>	<p>Hoone esiküljel, kummagi sissepääsu kohal on üks piklik kahe ruuduga klaasitud aken. Aknad on puidust raamidega, klaasid on kititud.</p>
---------------------	---

Interjöö

<p>Põrand</p>	<p>Laudpõrand.</p>
	<p>Kahjustused: Niiskuskahjustused.</p>
<p>Seinad</p>	<p>Siseseinad, nagu ka välisseinad on kitsa kattelistuga püstlaudisega kaetud. Seinad on värvitud roheliseks</p>

Lisa 15

Pesuköök (1896)

Tegu on ristküliku kujulise põhiplaaniga loode-kagu suunalise pikiteljega ühekorruselise Paekivist müüridega hoonega. Hoone asub krundi sissesõidutee ääres majakavahi elamu taga.

Katusekatteks on eterniit seintel on õhuke krohvikihit. Hoone esiküljel on kahepoolse uksega sissepääs ja kummagil pool seda üks petikaken. Fassaad on sümmeetriline.

Vaade pesuköögile põhjast.

Maa-ameti aerofoto majakalinnakust. Kaevumaja on tähistatud punasega.

Sokkel	Sileda küljega paekiviplokkidest laotud sokkel
	Kahjustused: Sokli pinnal on märgata vetika või sambla kasvu, ent olulisi kahjustusi see põhjustanud ei ole. Samuti ei ole sokliosas märgata muid kahjustusi.

<p>Seinad</p> 	<p>Paekivist müürid on kaetud õhukese krovhikihiga, see on värvitud kollaseks. Hoone räästast allpool, umbes vahelae kõrgusel ümbritseb maja paekivist karniis.</p> <p>Kahjustused Maja kagupoolsel otsal on vahekarniis murdunud, st puudu, umbes meetri ulatuses. Räästa alust karniisi kattev krohv on mitmes paigas murenenud, alla kukkunud.</p>
<p>Katus</p>	<p>Hoonel on viilkatus, katusekattematerjaliks on eterniit, majal on üks punasest tellisest korsten.</p> <p>Kahjustused: Katus paistab olevat heas korras.</p>
<p>Uksed</p>	<p>Hoone välisuks on kahepoolne püstlaudisega kaetud, ning on arvatavasti pärit 1970.-80. aastatest.</p> <p>Kahepoolsel peauksel pudub link.</p>
<p>Aknad</p>	<p>Aknad on puidust. Maja aknad on arvatavasti pärit 1940. aasta eelsest ajast. Ajalooliselt Meremuuseumi kogus olevalt fotolt on näha sarnase raamijaotusega aknad, seega on võimalik, et need on pärit 1896. aastast või isegi 1850ndatest.</p> <p>Kahjustused: Akende klaasid on 2008. aasta tavel lõhutud, maja tagumise eenduva tiiva aken on saanud kannatada tulekahjus samal talvel.</p>

Lisa 16

Kelder (1893-1894)

Tegu on ristküliku kujulise põhiplaaniga loode-kagu suunalise pikiteljega ühekorruselise hoonega. Hoone seinte vastu on kuhjatud muldvallid, pinnas katab ka hoone katust. Rajatise loodekülje paekiviseinas asub sissepääs. Loodefassaadi viiluosa kaunistab paekivist kaheastmeline eenduv friis. Kummalgi pool sissepääsu toetub müüri vastu kontraforssi meenutav kaldsein, mis ulatub maapinnast räästani.

Hoone on arvatavasti ehitatud mingi tüüpprojekti järgi: täpselt samasugused keldrid on ka Tallinna alumise tuletorni ja Vilsandi tuletorni juures.

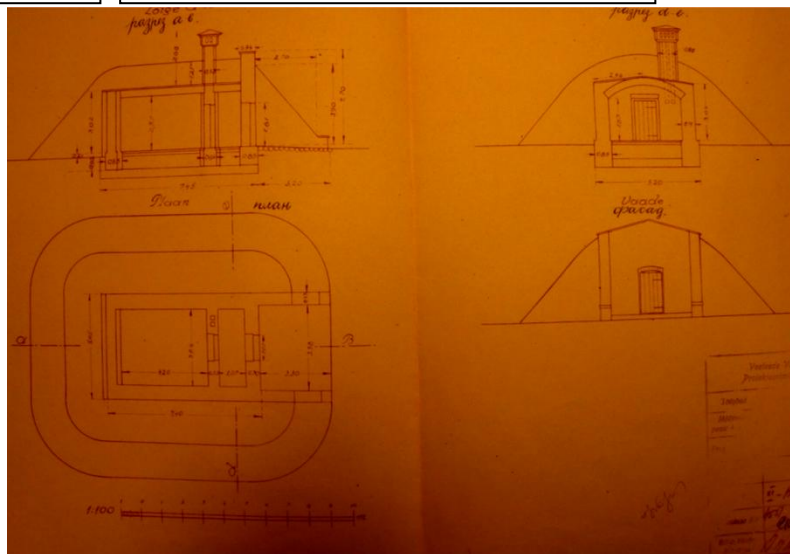
Maa-ameti aerofoto majakalinnakust. Käimla on tähistatud punasega.

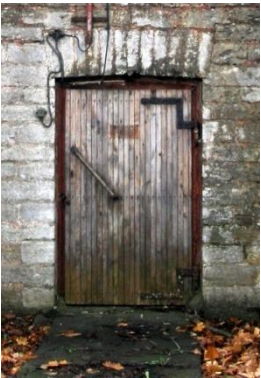
Väljavõte ajaloolisest fotost Meremuuseumi kogus.

Vaade keldri loodeseinale.

Keldri ülesmõõtmisjoonis. Meremuuseum.

<p>Seinad</p>	<p>Müürid on laotud paekivist, kaetud kolmest küljest pinnasevalliga.</p> <p>Kahjustused Seinad kattev mullakiht on mitmes kohas laiali vajunud – ei kata enam seinad. Keldri lael ja seinu ümbritsevas mullavallis kasvavate puude juured ohustavad ehitise konstruktsioone. Ehitise fassaadi vastu toetuvate seinte kaldpinnad on varem olnud kaetud plekiga, plekki seal enam pole ning konstruktsioon on kaitsetu sinna sattuva vee suhtes. Arvatavasti on just sel põhjusel lagunened ka viilu kohal olev karniis.</p> <p><i>Vaade keldrile läänest. Näha on sellel kasvav võsa.</i></p>
<p>Katus</p>	<p>Katus on kaetud pinnasekihiga. Katusest ulatub välja küllaltki suur punasest tellisest ventilatsioonikorsten.</p> <p>Kahjustused: Ventilatsioonikorstna ülaosa on lagunened.</p>
<p>Uksed</p> 	<p>Hoone välisüks on puidust ja avaneb väljapoole. Uks on kaetud kitsa laudisega ning see paistab olevat nõukogudeaegne.</p>

Interjäär:

<p>Põrand</p>	<p>Paeplaatidega kaetud põrand</p>
----------------------	------------------------------------

<p>Siseuksed</p>	<p>Kuni 2009. aasta kevadeni oli kohe välisukse taga sissepoole avanev trellidega rauduks, mis seisis sepistatud hingetappidel. Keldriruumi ja eeskoja vahel oli puidust uks, mis oli samuti sepistatud hingetappidel. Mõlemad ukсед olid kaetud oranži värviga. 2009. aasta maikuuks olid mõlemad siseuksed kadunud, alles olid vaid hingetapid.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div data-bbox="347 383 735 896"> </div> <div data-bbox="790 383 1177 896"> </div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; margin-top: 10px;"> <div data-bbox="341 898 735 983"> <p>Mai 2009. Vaade keldri eeskotta. Pildi paremas servas on välisuks.</p> </div> <div data-bbox="790 898 1177 983"> <p>Detsember 2008. Trellidega rauduks.</p> </div> </div>
-------------------------	---

<p>Lagi</p>	<p>Keldriruumi laeks on punasest tellisest võlv. Lagi on värvitud valgeks. Läbi värvi on aimatavad võlvi sees olevad hoone pikiteljega paralleelsed raudtalad.</p>
--------------------	--

Seinad

Paemüüride siseküljed on valgeks värvitud. Kuni 2009. aasta kevadeni oli keldriruum puitsõrestikseinte abil osadeks jaotatud: ruumi keskele oli jäetud koridor, millest kummalegi poole jäi kolm väiksemat ruumi.

2009. aasta kevadel lammutati puitkonstruktsioon ning avaldus keldriruumi algne ilme.

Vaade keldrisse 2008. aasta talvel.

Vaade keldrisse 2009. aasta maikuu.

Lisa 17

Kaevumaja

Tegu on ruudu kujulise põhiplaaniga puitkarkasshoone. Tagasihoidlik hoone näib olevat ehitatud enne 1896. aastat. Kaev on samal kohal olnud vähemalt 1875. aastast, arvatavasti aga juba majakalinnaku algusest peale. Meremuuseumis on säilinud kaevumaja ehitusprojekt aastast 1896. Kui tegu on sama hoonega on teda hiljem kahtlemata ümber ehitatud. Ka Meremuuseumis oleval fotol paistab sarnase laudisega ja sarnaste proportsionidega hoone, ent erinevalt praegusest olukorrast on mainitud fotol oleval hoonel viilkatus.

Vaade kaevumajale läänest.

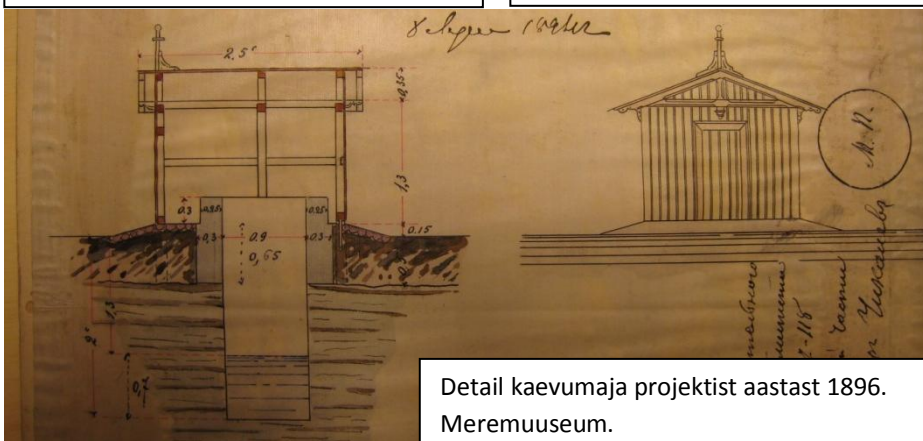
Osa ajaloolisest fotost (1896-1900), kus on näha ka kaevumaia.

Vaade kaevumajale lõunast.

Maa-ameti aerofoto majakalinnakust. Kaevumaja on tähistatud punasega.

Detail kaevumaja projektist aastast 1896. Meremuuseum.

Eksterjäär

Sokkel		Sokkel on laotud punasest tellisest ja paekivist. Kohtades, kus see on lagunenu paistab sileda küljega paekivisegmentidest kaev(uraketis).
		Kahjustused: Sokli pinnal on märgata vetika või sambla kasvu, ent olulisi kahjustusi see põhjustanud ei ole. Küll aga on miskipärast lagunenu sokkel külaltki suures ulatuses hoone edelanurgas.

Seinad	Puitsõrestikseinu katab kitsa katteliistuga laudis.
	Kahjustused: Hoone seinad on sokli kehva olukorra tõttu vajunud, ust on kahjustanud trepilt üles pritsiv vesi.
Katus	Hoonel on valtsitud plekist madal telkkatus. Plekk on värvitud rohelisteks.
	Kahjustused: Katus paistab olevat heas korras.
Uksed	Hoone loodeküljel on üks väljapole avanev uks, milleni viib kahe astmeline trepp. Hoone tagaküljel, kahe akna vahel, on aga laiem kahepoolne uks.
	Kahjustused: Trepilt üles pritsiva vee tõttu on loodepoolse ukse alumisel osal niiskuskahjustused, seal kasvab sammal või vetikas. Tagumist ust ei ole juba ammu kasutatud, see on kinni naelutatud.
Aknad	Hoone tagumisel küljel on kaks klaasimata aknaava.

Interjäär

Põrand	Põrandaks on kaevu plankudest kate, mille keskel on nelinurkne veevõtuava .
---------------	---

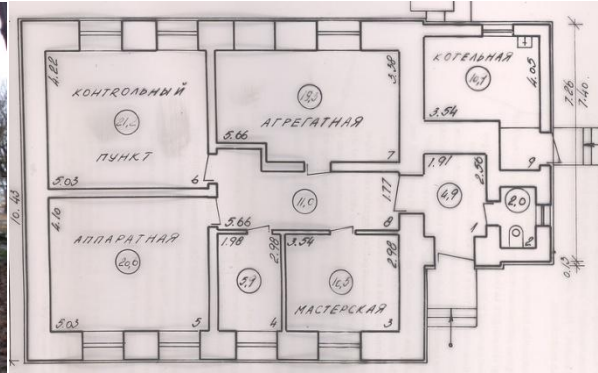
Lisa 18

Generaatorihoone

Tegu on ristküliku kujulise põhiplaaniga edela-kirde suunalise pikiteljega ühekorruselise klassitsistliku hoonega, mille põhimahust eendub nii loode- kui kaguküljel kivist eeskoda. Hoone asub krundisiseses sõidutee ääres tuletorni kõrval. Hoonet on mitu korda ümber ehitatud, viimati nõukogude ajal. Sellest ajast pärinevad kõik avatäited, akende ja eeskoja praegune kuju.

Vaade generaatorihoonele loodest.

Hoone põhiplaan. VTA arhiiv.

Maa-ameti aerofoto.

Vaade hoonele kirdest.

<p>Katus</p>	<p>Hoonel on eterniidiga kaetud kelpkatus, korstnaid pole. Algselt on majal olnud 3 korstent.</p>
<p>Uksed</p> 	<p>Hoone puidust välisüks on arvatavasti pärit nõukogude perioodist.</p>
<p>Aknad</p>	<p>Puitraamidega nõukogudeaegsed aknad.</p>

Sokkel	Paekiviplokkidest umbes 50 cm kõrgune sokkel.
	Kahjustused: Sokli pinnal on märgata vetika või sambla kasvu, ent olulisi kahjustusi see põhjustanud ei ole. Samuti ei ole sokliosas märgata muid kahjustusi.
Seinad 	Paekivimüüre ilmestab dekoratiivne telliseladu räästa all ja punasest tellisest aknasillused ning kaks punase tellise rida akende all. Miskipärast on maja loodeküljel sillused kaetud roosa värviga ja akende kohal olev punasest tellisest dekoratiivne triip värvitud valgeks.
	Kahjustused: Maja algset ilmet on Nõukogude ajal muudetud. Kõiki aknaavasid on väiksemaks tehtud: akende alumisse ossa on laotud 3-4 rida silikaattelliseid, üks kaguküljel asuv aken ja hoone kirdeotsas asuv uks on kinni müüritud.

Interjäär:

Põrand	Linoleumiga kaetud laudpõrand
Seinad	Seinad on kaetud krohvikihiga, osades ruumides on seal peal ka mitu kihti tapeeti.
Küttekehad 	Ainsateks küttekehadeks hoones on elektriradiaatorid
Siseuksed 	Hoones ei ole säilinud ühtegi originaalset siseust.

Lisa 19

Elamu (1951)

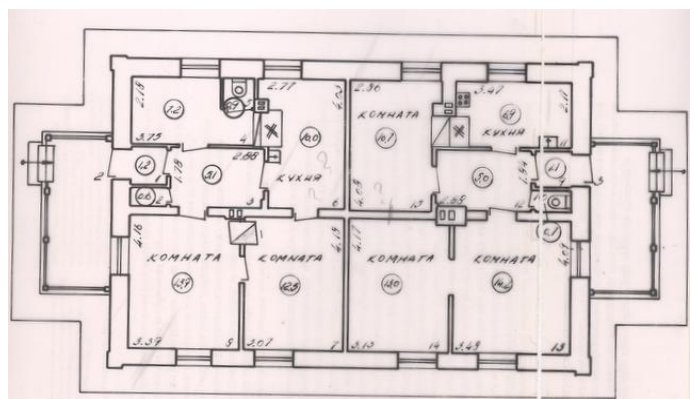
Tegu on 1951. aastal ehitatud ristikülükukujulise põhiplaaniga paariselamuga. Hoone arhitektuuris on viiteid klassitsismile ja vene rahvapärasele arhitektuurile. Maja mõlemas otsas on sissepääs venepärase verandaga, veranda katust toetavad puidust sambad ja verandal on ažuurne puidust piire. Hoone nurkadel on kvaadri-imitatsioonid, maja hoovipoolse külje keskel on dekoratiivne viil, mille keskel on ümar aken. Pae tänava poolisel küljel on katuses vintskap. Hoone seinad on krohvitud ja kollaseks värvitud. Hoone arhitektuur viitab stalinistlikult klassikale, ent selle kummaski otsas olev puidust sammastega veranda on selgelt venepärane ja pigem rustikaalne. Usklassitsistlike sugemetega hoonena sobitub ta küllaltki hästi ajalooliste hoonete vahele ja erineb seega teistest krundil asuvatest nõukogudeaegsetest ehitistest – ilmetutest silikaatkarpidest.

Vaade hoonele kagust.

Vaade hoonele edelast.

Hoone põhiplaan. VTA arhiiv.

Sokkel	Paekiviplokkidest laotud sokkel.
	Kahjustused: Sokli pinnal on märgata vetika või sambla kasvu, ent olulisi kahjustusi see põhjustanud ei ole. Veranda alusel osal on niiskusest ja külmast tingitud kahjustused, paekivi on murenenud.
Seinad	Seinad on arvatavasti ehitatud silikaattellisest. Hoone müürid on krohvitud ja kollaseks värvitud. Hoone nurkadel imiteerib krohv nurgakvaadreid. Aknaid ääristab heledaks värvitud krohvist raamistus.
	Kahjustused: Värv on räästa alustes piirkondades koorunud, krohv on mitmes paigas murenenud.
Katus	Hoonel on eterniidiga kaetud viilkatus. Katusekattematerjal paistab olevat heas korras.
Uksed	Hoonel on ehitusaegsed lihtsad puidust uksed.
Aknad	Hoonel on ehitusaegsed puidust aknad.

Interjäär:

Põrand	Laudpõrand
Seinad	Seinad on kaetud tapeediga.
Lagi	Lagi on kaetud osades ruumides lakitud laudisega, osades vineeriga.
Küttekehad	Hoones plekiga kaetud puutüttega ahjud, kummaski majapooles ka pliit.
Siseuksed	Säilinud on ehitusaegsed uksed.

Lisa 20

Atsetüleengaasi vabrik

Tegu on risküliku kujulise põhiplaaniga loode-kagu suunalise pikiteljega ühekorruselise hoonega.

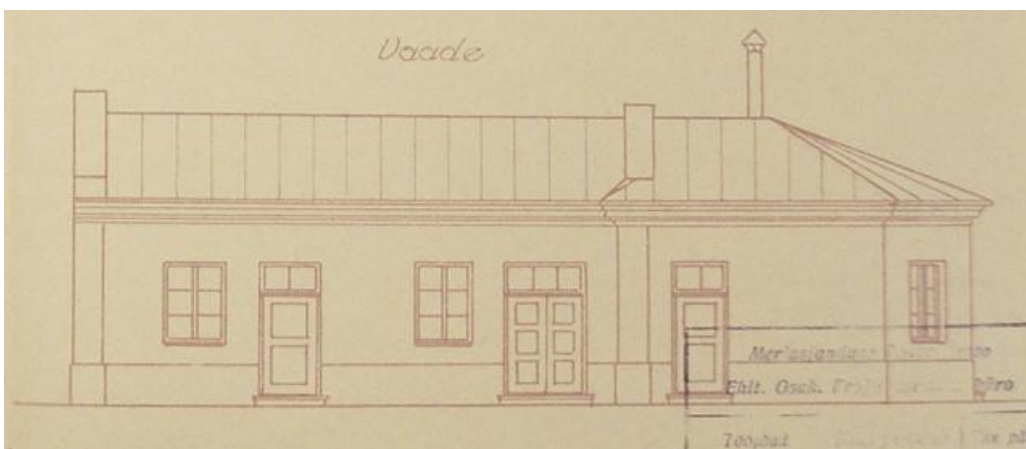
Maja ehitati algselt Gaasihoidlaks, tootmisfunktsioon oli planeeritud sellele hiljem lisanduma.

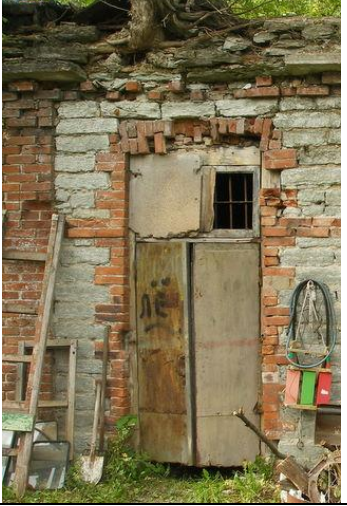
Vaade hoonele kagust.

Vaade hoonele edelast.

Detail ülesmõõtmisjoonisest 1930. aastatest. Eesti Riigiarhiiv.

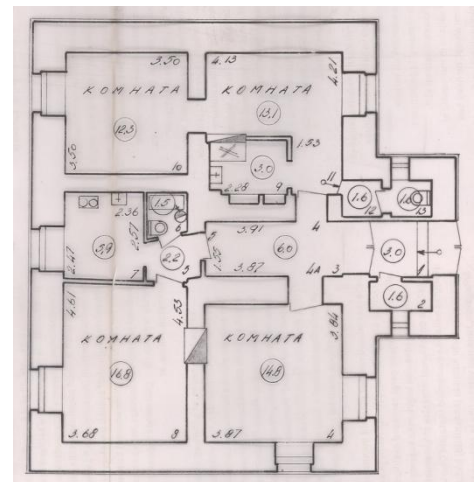
<p>Sokkel</p>	<p>Paekiviplokkidest laotud sokkel. Soklil on märgata niiskuskahjustusi.</p>
<p>Seinad</p> 	<p>Müürid on laotud paekivist, hoone nurgad ja avade ümbrused on laotud punasest tellisest. Vanemat honeosa ümbritseb umbes poole akna kõrgusel ka punasest tellisest triip.</p> <p>Kahjustused Müürid lagunevad, kuna puudub kaitse sademete eest. Seetõttu on valdavad niiskusest ja külmumisest põhjustatud kahjustused. Lisaks kasvavad müüril ja selle sees juba küllaltki suured puud.</p>
<p>Katus</p> 	<p>Katus puudub. Arvatavasti hoone funktsiooni kadumise ja igasuguse hoolduse puudumise tõttu on täielikult hävinud suurem osa hoone katusest, vaid silikaattellisest Nõukogudeaegse pealeehituse katus on veel sisse langemata.</p>
<p>Uksed</p> 	<p>Hoonel on plekiga üle löödud puidust uksed, enamik neist on mingil moel lagunenud. Uste kohal on trellitatud valgusavad, need on käepäraste materjalidega kinni kaetud.</p>
<p>Aknad</p>	<p>Enamik aknaavadest on laudadega kinni löödud, mõnel juhul on säilinud ka katkised klaasideta aknaraamid.</p>

Lisa 21

Masinistide elamu

Ristküliku kujulise põhiplaaniga viilkatusega punasest tellisest ja paekivist müüridega elamu. Hoone kirdeküljel asub põhimahust eenduv veranda. Hoone on materjalikasutuse poolest sarnane lähedal asuva generaatorihooone ja atsetüleengaasi vabrikuga.

Hoones on praegu kaks kahetoalist ja üks ühetoaline korter. Üks elanikest on suutnud endale köögi nurka sauna ehitada. Erinevate ümberehitustega on mõnevõrra muudetud ka hoone ruumilahendust siseseintesse on rajatud mitu uut ava.

Vaade Masinistide elamule lõunast.

Sokkel	Hoone sokliosa on laotud paeplokkidest, see on hästi säilinud.	
Seinad		<p>Lisaks paekivile on müürilaos kasutatud ka punast tellist. Hoone nurgad on laotud punasest tellisest, samuti on tellisega raamistatud aknad ja räästas. Umbes meetri kõrgusel soklist jookseb ümber maja tellistest vahekarniis. Räästa all olev dekoratiivne karniis on laotud tellisest ja paekivist, karniisi alaosas on üle ühe eenduvatest tellistest vahevöö.</p> <p>Kahjustused: Purunenud on mõned karniisi tellistest, üldiselt on müürid heas korras</p>
Katus		
Aknad	Hoonel on säilinud mitmed originaalaknad, osa aknaid on asendatud plastakendega.	

Interjäär:

Põrand	Laudpõrand
Seinad	Seinad on algselt olnud kaetud vaid krohvikihiga. Hiljem on selle peale pandud mitmeid kihte tapeete, kahes ruumis on seinad lakitud laudisega üle lõõnud.
Küttekahad	Kummaski korteris on ahi.